

4000

ԻՒՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Բ. ՏԱՐԻ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,
ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԴՐԱԿԱՆ ՈՒ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Եանօթէն անձանօթը
Պարզէն բաղադրեալը
Դէմ յանդիմանական ուսուցում
Աստիճանական զարգացում

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա. ՍԵՐՎԱԶԷՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ

1910

491.99-8

Մ-23

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՍԵՐՎԻՉԷՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

2010

W. 49.

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒԱԾ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԲ

Բ. ՏԱՐԻ

2002

428
140-ՍԱ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ

491.99-8

Ս-23

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴԱՍԵՆՔԱՑԻ

Բ. ՏԱՐԻ

ԸՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ԶՐՈՒՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,
ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԴՐԱԿԱՆ ՈՒ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Ծանոթ էն անձանոթը
Պարզ էն բաղադրեալը
Դէմ յանդիմանական ուսուցում
Աստիճանական զարգացում

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա. ՍԵՐՎԻՅԷՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ

1910

33278-4.4.

85

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ

Կ. Պոլիս, 5 Փետրվար, 1905

Համար 1982

ՎԱԽԵՐԱԳԻՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ուսումն. Խորհուրդս լնկութեան առաւ «Մայրենի
Լեզու» դասագրքին Բ. մասն որ կը պատկանի Տարրա-
կան Դասընթացքի շրջանի, եւ անոր պարունակութիւնն
օգտակար եւ պատրաստութիւնը համաձայն զտնելով Ազգ.
Վարժարանաց կրթական ծրագրին՝ վաւերացուց զայն
եւ արտօնեց անոր կիրառութիւնը Տարրական Դասըն-
թացքի աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց համար :

Ի Դիմաց Ուսումն. Խորհրդոյ

Վ. Ատեմադպրի

Ատեմապետ

ԲԱՐՍԵՂ ԱԽԵՏԻՍԵԱՆ

ՏՕԳՔ. Տ. ԱԶԷՍԵԱՆ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՋՈՒ» Ի ՏԱՐԲԱԿԱՆ Բ. ՏԱՐԻՈՑ

«Մայրենի Լեզու»ի դասագրոց Մանկական շրջանի Ա. Ե. Բ. Ե. Տարրական Ա. հատորներն հրատարակուեցան արդէն բոլորովին նոր Ե. դիւրութեամբ մեքոտով մը .

Այս անգամ Յանձնաժողովս հրապարակ կը հանէ Տարրական Բ. Տարին , որու բովանդակութիւնն՝ յօրինուած է կանոնաւորապէս միօրինակ յատակագծի մը վրայ, այսինքն մէկ մի հատուած կը ներկայացնէ բարոյական կամ իրագիտական ընթերցանութեան նիւթ մը որուն իմաստի մասին խորհրդածելու Ե. վերլուծելու բեյադրող հարցումներ կան հատուածին վերջը , ինչպէս նաեւ գրուցագրական Ե. բառագիտական վարժութիւններ :

Յանձնաժողովս կը յուսայ թէ վարժարանաց վարիչներ Ե. ուսուցիչներ պիտի գնահատեն «Մայրենի Լեզու»ի դասագրքին նոր ուղղութեամբ պատրաստութիւնը , Ե. պիտի ջանան իրենց պաշտօնավարած դպրոցներուն մէջ գործածել զայն , մանաւանդ որ սոյն հրատարակութենէն գոյացած հասոյրը յատկացուած է գիւղական կարօտ դպրոցներու պէտքերուն նպաստելու :

Կ. Պողիս

1905

ԱԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆՈՒ

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

ծագի . երբոր փայլուն ճամբով առաջ կուգայ ,
բոլոր երկիրս իր շուսով կ'ողողէ :

Բայց աւելի փառաւոր է Ան որ արեւը ստեղ-
ծեց . ինք ամէն տեղ կը մտնէ , իր երեսի լոյսը
իր ամէն արարածները կը լուսաւորէ , ինք գիշեր
չունի : Անոր անունն է ԱՍՏՈՒԱԾ : Իր գործն է
աշխարհս , ինքն ալ իր ամէն գործէն վեր է , ինքն
է գեղեցկութիւն , զօրութիւն , կարողութիւն :

Թելադրութիւններ . — Ինչպէս կը տեսնէք վարդը .
— Ո՞վ է գեղեցիկը . — Կենդանիներն ի՞նչ կ'ըլլան առ-
իւծէն . — Ո՞վ է աւելի զօրաւոր . — Արեւն ի՞նչպէս
է . — Ո՞վ է աւելի պայծառ . — Ո՞վ է գեղեցկութիւնը ,
զօրութիւնը , կարողութիւնը :

2. Բացատրել չեղազիր տառերը . — Թելադրու-
թեամբ գրել հատուածը :

3. Որոշել անուններն ու բայերը :

ԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐԵՐ

Ա.

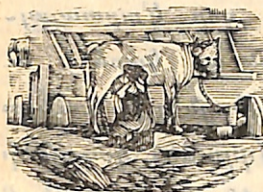
Մեզմէ շատ առաջ կար մէկ թագաւոր ,
Ունէր ան երկու նորասի աղջիկ ,
Մէկը յոյժ տգեղ , միւսը գեղեցիկ :
Օր մը տգեղը ըսաւ միւս քուրին .
« Երթանք ծովափը , քուրի՛կ , ըհասի՛ն : »
Սիրունը գնաց տեսնու առջեւն ,
Իսկ չար տգեղը անոր ետեւէն .
Հազիւ թէ ծովուն ափն էին հասած ,
Իր սիրուն քոյրը գլորեց վար , ցած :
Կանչեց կիսամեռ սիրունը ծովէն՝
« Քոյրիկ ի՛մ քոյրիկ , փրկէ զիս մահէն :
Ես ունիմ տունը գեղեցիկ մանեակ ,
Ա՛ռ , քեզի ըլլայ , պարգևէ՛ իմ կեանք :
— Զայն առանց քեզ ալ կրնամ ստանալ ,
Ինձմէ փրկութիւն բնա՛ւ մի յուսար : »
Տգեղին սիրտը դարձեր էր լեռ քար ,
Դրո՞շ խնդիրքը թողուց անկատար :

Բ.

Ձկնորսը ծովը ձգեց մեծ ոռկան ,
 Բռնեց մարմինը սիրուն աղջկան ,
 Զուրէն դուրս հանեց , դրաւ ափի մօտ ,
 Շատ ծաղիկ ցանեց վրան ու շատ խոտ :
 Աշուղ մը անցաւ , աղջիկը տեսաւ ,
 Լացաւ ու առաւ , ուսին վրայ դրաւ ,
 Տարաւ իր տունը այդ անզին գիւտը ,
 Եւ չորցուց անոր մարմինին հիւրը ,
 Գեղեցիկ տալիք շինեց ոսկորէն ,
 Քաղցրաձայն լարեր հիւսեց մազերէն .
 Երբոր ամէն բան պատրաստեց կարգին ,
 Գնաց աղջկան տուն տաւիզը ձեռքին :
 Բացաւ բերանը , լարերը ցնցեց ,
 Հիւրերուն առջև քաղցրաձայն երգեց .
 « Լսէ՛ , Ժողովուրդ , լսէ՛ անխռով .
 Հարազատ քոյրս գլուրեց զիս ծով : »
 Դահիճներ միւս օր խառոյկ շինեցին ,
 Մահապարս քոյրը մէջը գլուրեցին .
 Հուրը պղպղաց , աղջիկը կանչեց .
 « Իմ մեղքիս համար Աստուած զիս պատժեց : »

Թելադրութիւններ . — Բարոյական դասեր քաղել
 Թելադրութիւններով : — Բացատրել շեղագիրները : —
 Զրուցագրել հատուածը .

Կ Ո Վ Ը

Գ Ո Մ

Գունը մտնենք , տեսնենք
 Թէ՛ տան կիներն ի՞նչպէս
 կար կը կրեն : Այդ քաւը ու
 փրփրուն կաթէն այն ինչ կը
 կթեն՝ կը խմեն : Բայց միայն
 խմելը բաւական չէ , բան մըն ալ սորվելու ենք :
 Ուշագրութիւն ընենք մեր կովին Թէ՛ ի՞նչպիսի
 մարմին ունի , ի՞նչ բանով կը զանազանուի ձիէն :
 Կովը ձիէն քիչ մը ցած է՝ բայց հաստ , մեջքն ալ
 ցցուած , բոլոր ոսկորները դուրս ինկած ու կողերն
 ուռած են : Կովուն զուխն այնչափ գեղեցիկ չէ ,
 դունչը բութ է , պարանոցը բարակ ու կուրծքին
 վրայ աւելորդ միւս մը կախուած է : Ետեւի ոտքե-
 րուն մէջտեղը մեծ կուրծք մը ունի ուր առատ

կաթ կը պատրաստուի : Կովուն ոտքերը հաստ ու ձիուն ոտքերէն կարճ են . երկերկու կճղակներ ունի : Պոչը յուսակի պէս կախուած է և միայն ծայրը մազէ փունջ մ'ունի :

Կովը ձիուն չափ գեղեցիկ չէ, վազելը չ'սիրեր, վրան նստիլն ալ յարմար չէ : Միայն եղները կը գործածուին քեռ կրելու համար, որովհետև անոնք ուժեղ են ու հաւքերասար : Կովուն աչքերը չունին այն իմացականութիւնը զոր կ'արտայայտեն ձիուն աչքերը : Պարանոցն ալ կարճ է եւ եռանկյոն, ձիուննման չի կրնար վերցնել իր դունչը : Կովը ճակտին վրայ երկու մանգղամաշ կոտորներ ունի որոնք ոսկորէն կակուղ են, ակամջներն ալ աւելի մեծ և դէպ 'ի մէկ կողմ ուղղուած են : Կովն ալ ձիուն պէս բերնին մէջ հերձասաւներ ու սեղանասաւներ ունի, բայց անոր հերձատամները ութը հատ են և ստորին կզակին վրայ, իսկ վերի կզակին վրայ ակռաներուն տեղ միայն հաստ կաշի կայ : Զիբրուն ստորին կզակը միայն դէպ 'ի վեր ու դէպի վար կրնայ շարժիլ, իսկ կովերունը ասկէ զատ աջ ու ձախ ալ կը շարժի եւ այսպէս խոտը մանրելու դիւրութիւն կուտայ :

Թեյադրութիւններ . — 1. Գոմն ինչ կայ . — Ինչպէս կովն կը զանազանուի ձիէն ու գլուխն ինչպէս է . — Պարանոցը . — Կո՞ւրծքը . — Պո՞չը :

2. Բացատրել չեղազիրները . — Զրուցագրել հատուածը :

3. Որոչեւ ենթական, ստորագելին ու բայը :

4. Որո՞ւ կ'ըսուի նտխադասութիւն . — Որո՞ւ կըսուի չաղկապ . — Որոչեւ չաղկապները :

Ձ Ի

Զին խելացի կենդանի է : Մարդս անկից ո՞րքան օգուտ կը քաղէ : Ամէն տեղ կը տեսնուի, դաշտին մէջ՝ երբ արօրը կը քաշէ, ճամբուն վրայ՝ երբ կը ջանայ որ զառիկներն հանէ քեռցած սայրը, ախոռին մէջ՝ երբ ախորժակով զարի կ'ուտէ,

առօսալայրը՝ երբ ազատօրէն կ'արծի ջոխրին մէջ .
Բարի, չարքաշ ու գեղեցիկ է : Սա՛ մասնաւոր
յասկոթիւնները կը նշմարուին անոր վրայ . Գլու-
խը երկայն է՝ բայց գեղեցիկ, դունչին ծայրը
դուրս ցցուած, ականջները մանր են ու դէպի
վեր կը նային : Երբ ձին օտար ձայն մը լսէ կամ
իր տիրոջ ոտքին տրոփիւնը ճանչնայ, այդ ականջ-
ները կը շարժին, վեր կը ցցուին : Ականջներուն
մէջտեղը, ճակտին վրայ, մազէ փունջ մը կայ . Իւ-
րաքանչիւր կզակի առջեւին վրայ վեց վեց թիւ-
կանման հերձատամներ ունի՝ որոնցմով կը կրծէ,
կը կտրէ խոտը :

Թելադրութիւններ . — 1. Ախոռն ի՞նչ կայ . — Ձին
ի՞նչպէս կը զանազանուի կովէն ու գլուխն ի՞նչպէս է .
— Պարանոցը . — Կո՛ւրծքը . — Պո՛չը :

2. Բացատրել չեղագիրները . — Զրուցագրել հատ-
ուածը :

3. Որոշել ենթական, ստորոգելին ու բայը . — Ու-
րո՞ւ կ'ըսուի նախադասութիւն :

ԱՅՈՒՆԻ ՈՒ ՈՉԻԱՐՆԵՐԸ

Ոչխարը կայթով կ'արծէին ,

Եւ այծեր կը տեսնէին

Թէ անոնք ետեւնին

Կը շարժէին դեակնին .

« Ի՞նչ է այդ , չէ՞ք ամչնար ,

Ի՞նչ քալուածք , անաւօրներ ,

Խոշոր խոշոր ծրարնիդ

Կախած , ձգած ետեւնիդ » :

Այս կ'ըսէին զի վաս նախանձու

Ոգիէն առած էին չար լեզու :

Ասոնց կուտայ ոչխարն պատասխան .

« Մեր պարկեշտութիւնը ցուցնելով՝

Կ'արծենք՝ դմակնիս

Ձգած ետեւնիս .

Դո՛ւք նայեցէք որ չունիք ծածկոց » :

Բարոյական . — Նախանձոսը

Գէշ կը տեսնէ

Լաւն ու բարին :

Թելադրութիւններ . — Բացատրել չեղագիրները . —
Զրուցագրել հատուածը :

ԱՂՈՒԾՈՒ ԱՔԼՈՐ

— « Վարդավառի տօնէ այսօր ,
 Իջի՛ր ծառէդ , սիրո՛ւն Աքլոր ,
 Ինձ հետ կարդա՛ երգ , շարական ,
 Մասաղն օրհնենք տէրունական » — :

Աղուէսն այսպէս համոզիչ էր .

Ասոր Աքլորն սապէս կ'ըսէր .

— « Սակայն , տե՛ս , նախ հարկ է , Աղուէ՛ս ,

Որ ժամկոյի ձայն ձգեմ՝ ես ,

Ապա իջնել և ժամ երգել .

« Կուկուլիկ կո՛ւ , տօն է այսօր .

Սուրբ Կարապետն է փառաւոր — » :

Աքլորիկին այս սուր ձայնէն

Շնիկն սքալի՝ հասաւ խածաւ ,

Աղուէսն կ'ոռնար՝ վիրաւորուած՝

Իսկ Աքլորիկ ծառին վերէն ,

— « Աղուէ՛ս , կ'ըսէր ծիծաղելէն ,

Այդ անճոռնի ձայնով պիտի

Երգէիլ տօն Վարդավառի » — :

Թեյադրութիւններ . — Բացատրել շեղագիրները . —
 Ուղղագիրէ հասուածը .

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Պղտիկ քուն կը քնանայ ,

Մեծ երազներ կը տեսնէ :

(Անօթի է , բայց միտ հպարտ)

ԱՌԱԾ

Մարդուն աչքն ելլէ քան անունը :

* * *

Կատուին դունչը մտի կտորին որ չհասաւ ,

« Այսօր ուրբաթ է » ըսաւ :

ԿԱՏՈՒ ԵՒ ՕՁ

Կատուն աչքերը խոռեց , պերելեշք ոյրեց ,
 Ճանկեր արեց ու շտկեց , մարտուկ օձին դէմ վաղեց ,

Իր մէկ թաթիկ վերել բռնած իր քիւն՝

Միւսով օձին զարնէր գլխին ու ալիւն ,

Կը փոփոխէր , շուրջ կը ցատկեր :

Իսկ օձ շէր եւ դէմ դնէր :

Լեզուն ցցած , վեր իր պոչին արձանացած՝

Ձարնել ջանար կատուի քթին մահու հարուած :
 Ճիշդ այդ պահուն էր որ մուկը հեռուն նստեր՝
 Թաքը կործին կատուին օ՛խ, օ՛խ, կը մաղթէր,
 եւ ծիծաղէն կը մարմնէր :

Ձգիմացաւ այլ եւս կատուն, թողուց օձը,
 Սրացաւ, թռա՛ւ, հասաւ ճանկեց յարսիւրս մուկը :

* * *

Երբ թշնամիդ կռուի է բռնուեր

Ուրիշի հետ՝ մի՛ արհամարհեր,

Այլ նայէ որ խոհեմօրէն

Օգուտ քաղես անոր կռուէն :

Թելադրութիւններ . — Բացատրել շեղագիրները . —
 Զրուցագրել հատուածը :

Փ Ի Ղ Ը

Հնդիկ մը փիղ մ'ունէր զոր շատ գէշ կը կե-
 րակրէր և որուն հետ շատ գէշ կը վարուէր : Օր
 մը փիղը քարկացաւ և իր ոտքին ներքեւ սպաննեց
 իր տէրը : Հնդիկին կինը՝ առսասուարորմ աջօ՛ք
 բերաւ իր որբ մնացած զաւակներն և նետեց զա-

նոնք փղին ոտքին առջև . « Փի՛ղ, դուն սպաննե-
 ցիր ասոնց հայրը, զիրենք ալ սպաննէ այժմ »,
 ըսաւ անիկա : Փիղը կարեկցութեամբ նայեցաւ
 տղեկներուն, յետոյ կնճիթովը վերցուց ամենէն
 մեծը, զգուշութեամբ նստեցուց զայն իր վիզին
 վրայ և այնուհետեւ սկսաւ հնազանդիւ անոր իբրեւ
 իր օրինաւոր տիրոջը :

Թելադրութիւններ . — 1. Փիղն ինչո՞ւ գէշ կը վար-
 ուէր . — Ինչ ըրաւ հնդիկը . — Փի՛ղն ինչ ըրաւ :

2. Բացատրել շեղագիրները . — Զրուցագրել հատ-
 ուածը :

3. Որո՞ւն կ'ըսուի մակբայ :

4. Որոշել մակբայները :

ԿԱՊԻԿ ՃԳՆԱԻՈՐ

Ա.

Աղուխունկն ու իսաժ Կապիկ
Խորհուրդի նստան մեկիկ
Թէ ի՛նչպէս ճարեն դիւրին
Գիրուկ որսեր իրենց փորին :
Պնդեց Աղուէս . « Մինակ ճար հնար
Դիտես ի՞նչ է Կապիկ աղբար .
Լսած եմ թէ կատուն երբեմն հագեր փիղոն
Եւ եղած է ճգնաւորիկ, ուշիւ, զգօն ,
Որսալու համար մուկեր դիւրաւ :
Ուստի հիմա շուտով կ'երթաս ,
Փիլոն , վեղար դու կը դողնաս ,
Սա մեր մօտիկ վանֆին
Ճգնաւորին ,
Եւ կ'ըլլաս ճգնաւոր
Փառաւոր :

Բ.

Եւ ահա յանկարծ լեռ ձոր մեծ համբար
Ամէն տեղ օր մը տարածուիլ սկսաւ

Թէ հրաշագործ մի ճգնաւոր բժիշկ ցաւի է
ընտրաւոր .

Վկա՞յ — Աղուխունկն է որ կը պնդէր ,
Աջն է զօրաւոր ու շնորհաբեր :
Անցան օրեր , այս մեծ համբար
Բաջ Առիւծին ականջն հասաւ .
Կռահեց իսկոյն թէ հոն խարդախ
Կապիկ , Աղուէս կը խաղան խաղ :
Ուստի հիւանդ ան ձեացաւ
Սուրբն ու վկան տեսնել եկաւ .
Բայց երբ Կապիկ դրաւ իր աջ ,
Յատկեց իսկոյն Առիւծն քաջ ,
Կը պատուէր , կը մոնջէր :
Իսկ Աղուէսը երբ այս տեսաւ ,
Լեղապատառ ձգեց փախաւ .
— « Լաւ որ եղեր եմ փոքրաւոր » :

Թելադրութիւններ . — Բացատրել շեղագիրներն ու
զրուցագրել հատուածը :

ԿԱՊԻԿՆ ՈՒ ՀԱՅԼԻՆ

Կապիկ գտաւ հայրի կտոր ,
Ա՛լ կը նայէր աչերն խոշոր ,
Ձեւեր կ'ընէր , կը ծռւնկէր ,
Հազար տեսակ կոկոռէր շտկուէր ,
Դունչ ու բերան , քաթ ու տոնէր
Յոյց տար , ծածկէր : Ա՛լ ինչ ընէր .

« Է՛հ , գոչեց

Վերջապէս ,

Թող գետինն անցնին մարդիկ բոլոր որ հայրին
Ժամով ու օրով առջեւ կեցած՝ կը մարմնիւն ,
Ձի կուտայ եղեր իրենց դէմքի գոյն լաւագէտ ,
Վա՛յ ատոնց խելքին , ահաւասի՛կ ինձ շատ տգեղ

Վկայ փորձն ահա

Կերպարանք ցոյց տայ :

Խենդ են , խենդուկ , Աստուած վկա՛յ ,

Մարդոց խելքին ո՞վ կը հաւտայ » :

Բարկութենէն Կապիկ կատաղած՝

Նետեց հայրին ,

Զարկաւ քարին ,

Յրեխ ցրեխ փչրեց , գնա՛ց :

Թելադրութիւններ . — Բացատրել շեղագիրներն ու
զրուցագրել հաստուածը :

ՀԱՆԵԼ ՈՒԿ

Զուրը կ'իյնայ

Ու չի Թըշեր ,

Հողը կ'իյնայ

Ձի ժանգոտի :

(Ոսկի)

ԱՐԾԻԻԸ

Արծիւը թռչուններուն իշխանը նկատուած է ,
խաւրակներու ծայրերը կը բնակի , ամայի աշտա-
րակներու , մեկաւոր փշատակներու վրայ : Իր
բոյնը տափակ ձև մը ունի , ընդելուզուած ճիւ-
ղերէ կաղմուած , և կնիւններով ու ցախերով

Ժածկուած է : Կ'ըսեն թէ բոլոր կեանքին մէջ
միւսնոյն բոյնին վրայ կը թխսէ ան : Այնքան ու-
ժեղ է որ ոչխարներ ու այծեր կը յափշտակէ կը
տանի : Արծիւը կրնայ երկար ատեն անօթի մնալ,
մինչև երեք շաբաթ կը դիմանայ : Երբ պղտիկուց
բռնուի, կրնայ թռչնարանի մը մէջ պահուիլ, բայց
չփոխեր իր վայրենի բնաւորութիւնը, և եթէ քիչ
մը զայրանայ՝ կատաղութեամբ նոյն իսկ իր տիրոջը
վրայ կը յարձակի :

Թելադրութիւններ . — Ուր կը բնակի արծիւը . —
Իր բոյնը ինչ ձև ունի :

Բացատրել շեղագիրները . — Զրուցադրել հատ-
ուածը . — Որոշել սահմանական ներկաները :

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ

Մեծ հոր մը կայ

Աշխարհ ամէն մէջը կ'իյնայ

(Ա.կանց)

* * *

Հոս կը ցաննմ

Ուրիշ տեղ կը բուսնի

(Նամակ)

Ե Կ Ք Ա Ն Ի Կ Ը

Եկեա՛նք մեր երկրին ամենէն սիրուն թռչ-
նուններէն մէկն է, իր կարմրուկ դէմքը, ոսկեփե-
տուր թւիկները, կոնաճեւ սև կտուցը՝ որ միշտ
կը շալ ժի պեղեղու և կացելու փափաքով՝ տարօ-
րինակ կերպով գգուելի բան մը կուտան իր պըզ-
տիկ մարմնոյն : Այնքան աշխոյժ և կրակոտ է
ան, որ տեղ մը հանգարտ չկրնար կենալ, ինչ որ
դտնէ իր շուրջը՝ մէկ կողմէն միւսը կը փոխադրէ
ան, և զանազան խաղեր ըսելու ալ յարմարու-
թիւն ունի : Երբ վանդակին առջև գաւաթ մը
ջուր դնելով մատնոց մը կախես՝ ջուր կը քաշէ,
երբեմն մեռել կը ձևանայ, և երբոր հրամայես
իրեն՝ յարութիւն կ'առնէ :

Թելադրութիւններ . — Հարցումներով բացատրել
շեղագիրները . — Զրուցադրել հատուածները . — Որոշել
ածականներն ու գոյականները :

Մ Ե Ղ Ո Ւ

Ի՞նչ կայ տրդեօք աւելի հիսմալի քան մեղուներուն փոքրիկ պարը : Ի՞րօք բարեկարգ կազմակերպութիւն մը ունին իրենց փերակներուն մէջ. ունին թագուհի մը որ բնաւ չ'աշխատիր և աշխատիլ ստիպուած չէ, վասն զի ամենքն իբեհն համար կ'աշխատին, կ'երթան, կուգան, սնունդ կը բերեն : Բայց եթէ թագուհիէն զատ մեղու մը չուզէ աշխատիլ, իսկոյն կը ծեծեն : Ամենքն ալ իրենց զբաղումն ունին, ոմանք փեթակին մաքրութեան հոգ կը տանին, ուրիշներ բանաւորներու վրայ կը հսկեն : Ուրիշներ փեթակին երկու կողմը շարուած՝ կը պաշտպանեն զայն իրրեւ աշարուրջ հակողներ : Ուրիշ խումբեր ալ առտուն կանուխ ծաղիկներուն այցի կ'երթան և իրենց համար հարկաւոր եղած հիւրք կը քաղեն և առանց մոլորեցու կը դառնան իրենց տունը : Հոն կը զատեն այդ հիւթին այն մասն որ մեղրամոմ ըլլալու յատուկ է, անով

բջիջներ կը շինեն եւանոնց մէջ կը գետեղեն անուշիկ մեղրն որ մաքուր մնայ :

Այս ամենքը սփանչելի ներդաշնակութեամբ կը կատարուի, բնա՛ւ շփոթութիւն, բնա՛ւ անկարգութիւն. կարծես մտածուած կարգ ու կանոն կը տիրէ իրենց մէջ :

Թելադրութիւններ . — 1. Նկարագրել մեղունները . — Ի՞նչ բարոյական դաս կրնաք քաղել :

2. Բացատրել շեղազիրները . — Զրուցադրել :

3. Որո՞ւն կ'ըսուի անորոշ ածական . — Անորոշ դերանուն . — Որոշել նախադրութիւնները :

Ս Մ Բ Ա Կ Ա Ի Ո Ր Ն Ե Ր

Սնրակաւոր կը կոչուին այն կենդանիներն որոնք իրենց ոտքերուն ծայրը մէկ մատ ունին, հաստ եղունգով մը չըջապատուած, որ սնրակ կը կոչուի : Մարդիկ անոր վրայ պայտ կը դամեն որպէս զի դիմանայ, չուտով չ'մաշի : Այս սմբակաւորները կը գործածուին հեծնելու, բեռ կրելու, կառք ու սայլ քաշելու : Անոնց մորթով կը շինեն կաշի :

Ոսկորը ու սմբակը կը գործածեն զմեռի կոթ և կոճակ շինելու :

Սմբակաւոր կենդանիներն են՝ ձի, եղ :

Ա. Ռ. Ա. Ծ

Մինչև որ ձին ձի ըլլայ,

Զիռն տէրը ի՞նչ կը քաշէ,

Մինչև տղան մարդ ըլլայ,

Վարժապետը ի՞նչ կը քաշէ :

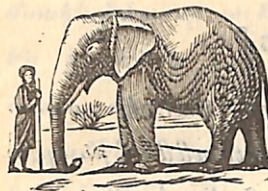
ԹԱՆՁՐԱՄՈՐԹՆԵՐ

Թանձրամորթները շատ թանձր մորթ ունին :

Խ Ո Ղ

Խոզը ընտանեցած է, զայն կ'արածեն ոչխարի պէս, միւր կուտուի, մորթն ու ոսկորները կը գործածուին : Վայրի խոզը կը կոչուի վարազ :

Փ ի Ղ

Փիղը չորքոտանի սանաւոր կենդանիներու մէջ ամենէն խոշորն է, ուղտէն ալ մեծ է, տաք երկիրներու մէջ կ'ապրի : Փիղին քիթը երկայն է եւ պատիճ կը կոչուի : Կենդանին իր պատիճը կ'երկնցնէ, կը չարժէ եւ ունեւորքեան կը գործածէ ձեռքի պէս : պատիճին երկու քովերը բերնէն դուրս կը ցցուին երկու մեծ ժանիքներ : Փիղը կրնայ ընտանի դառնալ ու կրթուիլ : այն ատեն կը գործածեն զայն հեծնելու ու բեռ կրելու : Փիղին ժանիքները փղասաւ կ'ըլլան : ասով կը շինեն սաւնօր, դանակի կոթ ու կոճակ :

Թեյադրութիւններ. — 1. Որո՞նք կը կոչուին սմբակաւոր կենդանիներ : — Ինչի՞ կը գործածուին : — Ի՞նչ օգուտ ունի անոնց մորթը, ոսկորը, սմբակը : — Որո՞նք են թանձրամորթները : — Ի՞նչ օգուտ ունի խոզը : — Փի՞ղը : — Ի՞նչ կ'ընէ պատիճով : — Փիղը կրնայ կըրթուիլ : — Ի՞նչ օգուտ ունի :

2. — Բացատրել շեղադիրները : — Զրուցադրել հատուածը :

3. Որոշել անուններն ու բայերը :

ՍՏՆԱԻՌՆԵՐ

Ստնաւոր կենդանիներն են մարդէն զատ՝
1. Կապիկներ, 2. Մասկերներ = գազաններ՝ ինչպէս
առիւծ, 3. Կրծողներ՝ ինչպէս մուկ, 4. Որոճա-
ցողներ՝ ինչպէս ոչխար, 5. Սնրակաւորներ՝ ինչ-
պէս ձի, 6. Թանձրամորթներ՝ ինչպէս փիղ, 7.
Թռչուններ՝ ինչպէս ճնճղուկ, 8. Կիսազգիներ՝
ինչպէս ձուկ:

1. Կ Ա Պ Ի Կ Ն Ե Ր

Կապիկները մարդոց շատ կը նմանին թէ՛
մարմնով և թէ՛ շարժումներով, մարդէն ետք ամե-
նէն խելացի կենդանիներն են:

Կապիկները կը բնակին տաք երկիրներու մէջ
և կը սնանին պտուղ ու տեւրով: Շատ ցեղեր ունին,
ամանք մարդու չափ խոշոր են և պոչ չ'ունին, ու-
րիշներ ալ փոքր են ու երկայն պոչ ունին:

2. Մ Ս Ա Կ Ե Ր Ն Ե Ր

Մասկերները խոշոր ակռայ ունին, թռչուն-
ներ ու ձուկեր սպաննելով կ'ուտեն: Կան խոշոր

մասկերներ որ աւելի ահարկու են, շատ ուժով
են և մինչև իսկ մարդոց վրայ կը յարձակին.
ասոնք կը կոչուին գազան: Կան ուրիշներ ալ որ
փոքր են, մարդոց ֆնաս չեն կրնար տալ և կը
կոչուին ընճանի:

Գ Ա Ձ Ա Ն Ն Ե Ր

1. Առիւծ. — Մասկերներուն
մէջ ամենէն քաջն առիւծն ըլլա-
լուն համար՝ մարդիկ զայն անուա-
նած են կենդանիներու իշխան:
Չազը կը կոչուի կորիւն:

Ա Ա Ի Ը

2. Վագրը առիւծէն ետք ամե-
նէն քաջն ու ամենէն ահարկուն է,
մասնաւանդ որ շատ անգութ ալ է:

Վ ա գ ր

Վ ա Ր ա զ

3. Վարազը վագրին չափ ա-
հարկու դազան մըն է :

Ա Ր Ջ

4. Արջը դանդաղ կենդանի մըն
է . թէ՛ մսակեր է թէ՛ պտուղներ ու
մեղր կ'ուտէ : Չագը կը կոչուի թո-
ժիւն : Մեր երկրին մէջ թուխ արջը
կը ճանչնանք, բայց կան ցուրտ եր-
կրի մէջ ճերմակ արջեր :

Գ ա յ Լ

5. Գայլը խոշոր չան կը նմա-
նի , բայց շատ վայրենի է . կը
յարձակի ոչխարի խումբերու վրայ ,
մինչեւ իսկ անոնց հովուին վրայ
եւ կը բզկտէ :

Ա ղ ու է ս

6. Աղուեսը խորամանկ ձեւեր
ունի , գիշեր տօնն կը մօտէ հաւ-
նօցը , հաւերը կը սպաննէ ու կը
տանի :

Թեյադրութիւններ . — 1. Որո՞նք են ստնաւորները :
— Քանի՞ խումբի կը բաժնուին :

2. Կապիկն որո՞նք կը նմանի : — Ո՞ւր կը բնակին :
— Ի՞նչ կ'ուտեն : — Ո՞մանք ի՞նչ ունին :

3. Մսակերները ի՞նչ ունին : — Ի՞նչ կ'ուտեն : —
Ոոչոր մսակերները ի՞նչ կը կոչուին : — Որո՞նք ընտանի են :

4. Որո՞նք են դազանները . — Առիւծն ի՞նչ կը կոչ-
ուի : — Չա՞գը : — Ո՞րն է անգութ կենդանին : — Վարազն
ո՞րչափ անգութ է : — Արջը ի՞նչպէս կենդանի է : —
Չագը ի՞նչ կը կոչուի : — Ո՞ւր կը բնակի : — Գայլը որո՞նց
թշնամի է : — Աղուէսն ի՞նչպիսի ձեւեր ունի : — Ի՞նչ
կ'ընէ :

5. Բացատրել շեղադիրները . — Զրուցադրել հաւտ-
ուածը :

6. Որոշել անուններն ու բայերը :

ՍՈՂՈՒՆՆԵՐ ՈՒ ԳՈՐՏԱԶԳԻՆՆԵՐ

Սողուններն ու գորտազգիները պաղ արիւն
ունին , ձմեռը չեն երեւար , կը պահոււրտին խոյակ-
ներու մէջ ու երկար ատեն կը քնանան , իսկ ա-
մառը կ'արթննան իրենց քունէն ու ամէն տեղ
կ'երևան :

Սողունները ցամաքի վրայ կ'ապրին , երեք

խումբի կը բաժնուին, օճեր, մողեսներ ու կրիաներ:

Օճ

1. Օճերը երկայն մարմին ունին, անդամ չեն կրեր, գետնի վրայ կը սողան, այսինքն երկարելով ու կարճնելով՝ առաջ կերթան, թունաւոր օճերն երբ խայթեն, վէրք մը կը բանան որ դժուարաւ կը բուժուի:

Ասոնք կ'ապրին քաղաքէն հեռու անբնակ տեղեր: Իժը թունաւոր օճ մըն է:

Անթոյն օճերը քաղաք կը կոչուին, քնաս չեն տար մարդու. ամէն տեղ կը գտնուին, պարտէզներու և տուներու մէջ անգամ:

Մողես

2. Մողեսը օճի կերպարանք ունի, միայն թէ չորս ոտքով կը քալէ, ամէն տեղ կը գտնուի, վախկոտ կենդանի է. մարդոց քնաս չի տար:

3. Կրիան սողուն է, մարմինը կարծր պատեանով շինուած է: Երբ թշնամոյն դէմ ինքզինք պաշտպանէ, գլուխն ու ոտքերը պատեանէն ներս կը քաշէ և կը պահուրտի: Կրիաներ կան որ ջուրի մէջ կ'ապրին:

Կրիայ

4. Երբ գորտերը պզտիկ են, ձուկի ձև ունին, շերտ-պուկ կը կոչուին և ջուրի մէջ կ'ապրին:

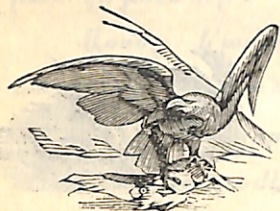
Գորտ

ԹՈՉՈՒՆՆԵՐ

Թռչունները շատ տեսակ կ'ըլլան: 1. Ոմանք ողնաւոր կենդանիները կը գիշատեն և կ'ուտեն: 2. Ոմանք երկար սրունքներ ունին: 3. Ուրիշներուն ալ մագիլները մաշկերով միացած են: 4. Կան ալ որ փոքր են ճնճղուկի պէս:

Թռչուններէն շատերը բոյն կը շինեն ու հաւկիթնին հոն կ'ածեն, յետոյ կը թխսեն, այսինքն կը տաքցնեն հաւկիթներն իրենց թևերուն տակ։ Քանի մ'օրէն այդ հաւկիթներէն ձագեր դուրս կ'ելլեն։

Ա. Գիշակերներ։ Այն թռչունները գիշակեր կը կոչուին որ փոքր ստնաւորներ, սողուններ ու ձուկեր, նաև թռչուններ կը գիշատեն ու կ'ուտեն։

Արծիւ

1. Արծիւը գիշակերներու մէջ ամենէն ուժովն ու քաջն է, այս պատճառաւ մարդիկ զայն անուանած են քոյուններու իշխան։ Արծիւը անբնակ տեղեր կ'ապրի։

Յին

2. Յին ամէն տեղ կը գտնուի. հաւու ձագեր կը յաիշատէ ու կը տանի ուտելու համար. կոիւնը շատ տգեղ է։

3. Բուն գիշերները երեւան կուգայ ու տգեղ ձայնով կը պոռայ։ Արտերու մէջ մուկեր կ'սպաննէ ու անոնց միսը կ'ուտէ։ Ուրեմն օգտակար կենդանի մըն է բուն։

Բ ու

Բ. Հաւազգիներ։ Այն թռչուններն, որ հաւնոցի մէջ կ'ապրին, հաւազգի կը կոչուին. ասոնց միսը շատ համեղ է և կ'ուտուի։

4. Հաւը երկու օրն անգամ մը հաւկիթ կ'ածէ, որ լաւ սնունդ մըն է։

Հ աւ

Հաւուն արուն՝ աքաղաղ, էգը՝ մարի, ճագը՝ վառեակ կը կոչուի։

5. Թռքակը գեղեցիկ թռչուն մ'է, մարդոց կ'ընտանենայ և կը բնակի աղանեւտունի մէջ։

Թռ Լ Թ ա կ

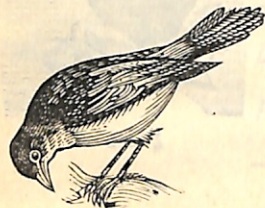
Աղաւնի

6. Աղաւնի ու սաւրակը
գեղեցիկ թռչուններ են, մար-
դոց կ'ընտելանան և կը բնա-
կին աղանետան մէջ:

Գ. Ճնճղուկներն են ծիծեռնակ, սոխակ,
սարեակ, եկիանիկ, դեղձանիկ:

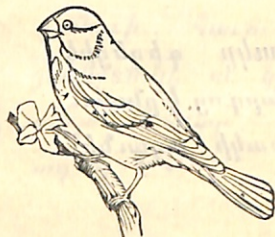
Ծիծեռնակ

Սոխակ

Եկքանիկ

Դեղձանիկ

Այս թռչուններէն ոմանք միշտ կ'ուտեն,
այս պատճառաւ օգտակար են երկրագործներու:
Ոմանք պտուղ և հունտ կ'ուտեն, այս պատճա-
ռաւ ֆնասակար կը համարուին:

Դ. Երկայնասրուն կը կոչուի երկայն սրունք
ունեցողը՝ ինչպէս է Չայրաւր:

Չայլամ

Ե. Մաշկոտանի կը կոչուին՝ ոտքերուն մաշիւ-
ները մաշկերով իրարու միացած ըլլալուն համար:
Ասոնք ջրի մէջ կ'ապրին և են:

Մազ

Բաղ

Թ. Բ. Չ Ո Ի Ն Ն Ե Ր

Դիչակերներ—Արծիւ, Հաւազգիներ—Հաւ,
Ճնճղուկներ—Ճնճղուկ, Երկայնասրուններ—Չայ-
րաւ, Մաշկոտանիներ—Մազ:

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻՔԸ

Եզը որ խոշոր ու մեծդի է. քսանէն երեսուն տարեկան եղած ատեն շատ ծերացած կը համարուի. մեր դաշար երիտասարդութիւնը խոր ծերութիւն է անոր համար: Ձին, ինչպէս նաեւ իր համեստ ընկերը՝ էջը, երեսունը հինգ տարեկանէն աւելի չեն ապրիր, խոզը քսան տարեկանին զառաւելաւ է, կատուն տասներհինգէն ետքը ալ մուկ չբռներ, այծը՝ ոչխարը տասնէն տասներհինգ տարեկան լմնցած են: Ճագարը ութէն տասը տարեկան կ'ապրի: Իսկ մարդը, եթէ կանոնաւոր կեանք մը վարէ, մինչև ութսուն և իննըսուն տարի կրնայ ապրիլ ընդհանրապէս: Հարիւրը անցնողներ ալ կը գտնուին:

Թելադրութիւններ. — Հարցումներով բացատրել չեղադիրները. — Զրուցադրել հատուածները. — Որոշել անուններն ու նախադասութիւնները:

ԽՆՁՈՐԵՆԻ ՄԸ

Ա.

Անտառին մէջ կ'աճէր վայրի խնձորենի մը: Աշնան անկէ վայրի խնձոր մը վար ինկաւ: Թռչունները թէ՛ խնձորը կ'սցախարեցին և թէ՛ անոր սերմերը: Միայն սերմ մը ազատեցաւ անոնց կոտորէն և հողին տակ պահուրտեցաւ:

Ամբողջ ձմեռը սերմը ձիւնին տակ մնաց, իսկ գարնան երբ արեգակը խոնաւ երկիրը տաքացուց, սերմը սկսաւ աճիլ, ծիլեր արձակեց դէպ ի խոր, իսկ դէպի վեր յնձիւղեց առաջին երկու թերթիկները: Անոնց մէջէն դուրս ելաւ ցողունը և անոր վրայ երեքաւ առաջին տերեւներուն փոքրիկ կոկոնը, որուն մէջէն վեր բարձրացան կանաչ տերեւներ: Այնուհետեւ նոր նոր կոկոններ, տերեւներ և ուսեր իրարու ետեւէ բուսան, և հինգ տարի վերջը այն տեղ՝ ուր առաջին անգամ սերմը վար ինկած էր՝ գեղեցիկ խնձորենի մը ճկունացաւ:

Թելադրութիւններ. — Որով կ'ըսուի նախադասութիւն. — Որոշել նախադասութիւնները:

Խ Ն Ձ Ո Ր Ե Ն Ի Մ Ը

Բ.

Այգեպանը ձեռքը լսան մը բռնած՝ եկաւ անտառը : Խնձորենին տեսաւ ու ըսաւ . « Ի՞նչ գեղեցիկ ծառ , ինծի պէտք է աս » : Դողաց խեղճ խնձորենին , երբոր այգեպանը սկսաւ անոր տակը փորել , և կը մտածէր թէ ինքը կորսուած է բոլորովին : Բայց այգեպանը զգուշութեամբ փորեց , արմատներուն քիսս չտուաւ , հանեց զայն , իր այգին տարաւ և աղէկ մը տնկեց :

Խնձորենին հպարտացաւ և ինքնիրեն կ'ըսէր . « Կ'երեւի թէ հազուագիւս ծառ մըն եմ ես որ զիս անտառէն այգի փոխադրեցին » : Աս ըսելով՝ բարձրէն կը նայէր չորս կողմի ագեղ կոճղերուն վրայ որոնց գլուխները լաթով փաթթուած էին : Կ'երեւի թէ խեղճը չէր գիտեր որ զինքը կրթաբան տարեր են :

Միւս տարին , այգեպանը եկաւ կոր դանակը ձեռքը բռնած և սկսաւ խնձորենին կրքել : Դողաց խեղճ խնձորենին ու կը մտածէր . « Հիմա ա՛լ բոլորովին կորսուեցայ » :

Խ Ն Ձ Ո Ր Ե Ն Ի Մ Ը

Գ.

Այգեպանը ծառին վերի կանաչ մասը կտրեց և միայն բունը թողուց , ասիկա բաւական չհամարելով՝ բունն ալ վրայէն ճեղքեց , այդ ճեղքին մէջ անցուց սիրուն շառաւիղ մը զոր ուրիշ խնձորներէ կտրած էր , բացուած վերիը ձիւքով ծածկեց . լաթով փաթթեց , ճեղքերը մանր սեւերով լեցուց և թողուց գնաց :

Խնձորենին խոթացաւ , բայց անիկա հիմա աւելի ուժեղ էր . այդ պատճառաւ ալ շուտով առողջացաւ և միացաւ օտար ճիւղին հետ : Օտար ճիւղը ուժեղ խնձորենւոյն հիւրք ծծեց և կը մեծնար արագ ու զուարթ : Բաղմաթիւ նորանոր կոկոններ , տերեւներ , ոստեր ու ճիւղեր իրարու ետեւէ կ'արձակուէին , այնպէս որ երեք տարի ետքը ծառն կարմրախառն և անուշահոտ ծաղիկներով զարդարուեցաւ : Ծաղիկներուն կարմրադոյն քերթիկները թափեցան և անոնց տեղ երեւցան փոքրիկ կանաչ մատուրներ որոնք քիչ քիչ մեծնալով՝ աշնան խնձոր դարձան , բայց ոչ վայրենի

ԹԹու խնձոր, այլ մեծ մեծ կարմրագոյն, անոյշ ու կակուղ: Եւ Խնձորենին այնպիսի՝ պատուական ծառ մըն էր դարձեր, որ ուրիշ այգիներէն կուգային ասոր շառաւիղները տանիլ պատուասար համար:

Թելադրութիւններ. — 1. Ո՛ւր կ'աճէր վայրի Խնձորենին. — Թռչուններն ի՞նչ ըրին. — Գարնան ի՞նչ եղաւ. — Այգեպանն ի՞նչ ըրաւ. — Խնձորենին ի՞նչ կ'ըսէր. — Միւս տարին ի՞նչ ըրին. — Խնձորենին ինչո՞ւ խոթացաւ. — Ի՞նչպէս պատուական ծառ մը դարձաւ:

2. Բացատրել չեղագիրները. — Զրուցագրել հառուածը:

3. Որոշել բայերուն եղանակները:

Գ Ի Ի Ղ Ա Ց Ի Ն Ե Ի Կ Ա Պ Ի Կ Ը

Հարուստ և տգեղ կոմսուհի մը կապիկ մը ունէր, որ քառշէ ոսկեճաւռուկ զգեստներով հագուած՝ տանը մէջ կը պտտէր: Օր մը ագարակի մը ծառան իր տիրոջը կողմէն կողով մը լեցուն պտուղ բերաւ կոմսուհիին: Երբ սանդուխէն վեր կ'ելլէր, կապիկին հանդիպեցաւ ու մարդ կարծելով բարե-

ւեց զայն: Կապիկը գուշակելով որ ուտելիք մը կար, տղան կեցուց և կողովին տերէները բանալով մէջը գտնուած թուղերը մէկիկ մէկիկ կերաւ: Նոյն միջոցին տան տիրուհին վրայ հասաւ: Այն ատեն ծառան ըսաւ. « Տիկին, տէրս ձեզի կը զրկէ այս կողովը որուն մէջ սերկեիլներ կան. թուղեր ալ կային, բայց ձեր որդին կերաւ զանոնք: »

Թելադրութիւններ. — Հարցումներով բացատրել չեղագիրները. — Զրուցագրել հառուածը. — Որոշել առուներն ու բայերը:

ԽՈՇՈՐ ՏՈՔԹՈՐԸ ԵՒ ՓՈՔՐԻԿ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

Անգլիոյ մէջ, լորտ մը հացկերոյթի հրաւիրեր էր իր գաւառին աղնուականները և քանի մը օտարականներ: Ամենուն գլուխը տաքցեր էր: Շատ գէր ու խոշոր ֆրանսացի բժիշկ մը սկսաւ ծաղրել շատ նիհար գաւառացի երիտասարդ մը որ իր գէմը նստեր էր: Շինականը բարկացաւ և պատասխանեց թէ հակառակ իր նիհարութեան կըրնար հետեւեալ օրը երեք անգամ ընդարձակ թաղի

մը շրջանն ընել, կռնակը առած ահագին Տոքթորը :
Բժիշկը ընդունեցաւ և յիսուն ոսկի գրաւ դրաւ :
Հետեւեալ օրը երիտասարդը իր խոստմանը համե-
մատ որոշեալ տեղը եկաւ ու յայտարարեց թէ
ինքը գրաւ դրեր էր բժիշկը կրելու բայց ոչ ըզ-
գեստները, ուստի պէտք էր հանուեր : Տոքթորը
նեղը մնաց և ստիպուեցաւ վճարել յիսուն ոս-
կին, որովհետեւ հանդիսականք իրաւունք տուն
գիւղացւոյն :

Թելադրութիւններ . — Հարցումներով բացատրել չե-
զագիրները . — Զրուցագրել հատուածները . — Որոշել
անուններն ու սեռի խնդիրները :

Պ Ժ Պ Ո Շ Փ Ի Լ Ի Կ

Ա.

Արմանի ու զարմանք տիրեց Փիլիկին
Տրտունջ ու բողոք հանեց դէպ երկին
Թէ կարգ ու կանոն արարածին մէջ
Շատ ծուռ ու մոռն են, խառնակ ու շիտոք :
— « Վեր նայեցէք ծառին խոշոր
Ուր կան փոքրիկ ընկոյզներ կլոր ,

Իսկ քառակուկ ցածուկ ոստին
Զմերուկներ մեծ , ահագին :
Ես Աստուծոյ տեղն ըլլայի,
Հակառակը կը գործէի :
Ինչ եւ իցէ , եղածն այս է :
Քեյժիս նայիմ, քունս եկած է,
Հանգչիմ քիչ մը առնեմ ես զոյ
Խաղաղ քաջեմ քուն անլորդով :
Փիլիբ աղբոր քէյֆիկ տեղն էր,
Ի՞նչ էր պակաս , փորն իսկ կուշտ էր :

Բ.

Սակայն այս իր քեյժիկ լաւ
Քիթէն բերնէն շուտ եկաւ :
Յանկարծ մէկ ընկոյզ քա վերէն փրթաւ
Փիլիկի ճակտին շրախ մը զարկաւ :
Յատկեց իր տեղէն , ահա՛ իր ճակատ
Գտաւ կոսրսռած ու կարմիր ներկած :
Հեկեկաց իսկոյն ու բազկատարած՝
— « Ուղիղ են, գոչեց, զործքո, Տէ՛ր Աստուած,
Զի ձմերուկներն եթէ ըլլային
Իմ ուղածիս պէս՝ հոս վերեւ ծառին ,

Գլուխս և ուղեղս ջախջախուած էին :

Աստուած իմ քեզի փա՛ռք ու պատիւ միշտ » :

Թելադրութիւններ . — Բացատրել չեղագիրներն ու զրուցագրել հատուածը :

ՀԱՅՈՒԱԳԻՒՏ ԲԱՐԵԿԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Ղուկաս ու Մարկոս իրարու այնպէս հաւասարիմ քարեկամ էին որ մինչև անգամ պատրաստ էին իրարու հաւնար մեռնիլ : Գործն այնպէս բերաւ որ Մարկոս սլասիժ կրէ : Դատապարտեալը խնդրեց որ քանի մը օր չնորհուի իրեն՝ անձնական գործերը կարգի դնելու համար : Ղուկասը երաշխաւոր տուաւ : Որոշուած օրը կը մօտենար և դեռ չէր դարձած Մարկոս : Ամէնքը սկսան քաղքասել երաշխաւորն և զայն յիշատար կը համարէին : Բայց որոշեալ օրը հասաւ Մարկոս : Դատարարը զարմացած ու հիացած անոնց հաւատարմութեան վրայ՝ իր վճիռը փոխեց :

Թելադրութիւններ . — 1. Որո՞նք էին իրարու հաւա-

տարիմ . — Մարկոսի ի՞նչ պատահեցաւ . — Երաշխաւորն ի՞նչ ըրաւ . — Դատաւորն ի՞նչ եւ ե՞րբ ըրաւ . — Այս հատուածէն ի՞նչ կրնանք սորվիլ :

2. Բացատրել չեղագիրները . — Ուղղագրել հատուածը :

3. Որո՞նք կ'ըսուի ստորագրի . — Ո՞ր բառերը ստորագրելի են այս հատուածին մէջ :

ԽՈՋԿԱՂՆԻՒՆ ԱՆԿՈՒՄԸ

Ամառուան մէջ տաք օր մը , Ափխը կաղնիի մը տակ քնացեր էր , երբ խոզկաղիւն մը ինկաւ իր սրածայր ցոռկիւն վրայ : Սարսափահար ցտկեց ելաւ ու փախաւ : Ճամբան մուկի մը հանդիպեցաւ . « Աստուած իմ , կաղնիի խոշոր ճիւղ մը ինկաւ վրաս » , ըսաւ ու մեկնեցաւ : Մուկը վազեց ճագարին քով գնաց , որ մերձակայ դաշտին մէջ կը ճարակէր . « Եղածը իմացա՞ր , ահագին կաղնի մը ինկեր է աքիսի մը վրայ » : Իրիկունը ճագարը գործը իր բարեկամներուն պատմեց . « Կ'երեւայ թէ , ըսաւ անոնց , կաղնին ահռելի գոռումով մը տապալել է , որոտմանց ու փայլակներու մէջտե-

ղը : » Անծեղը այն տեղէն կ'անցնէր , լսեց , և գնաց
ամէն տեղ շաղակրատեց . « Ճշմարիտ գետնաշարժ
մըն է եղեր , կ'ըսէր , աւա՛ղ , չեմ գիտեր թէ
քանի՞ հոգի մեռեր է : » Հետեւեալ առտուն երկ-
րին բոլոր անասունները այս զարհուրելի աղէտքին
վրայ կը խօսէին :

Թելադրութիւններ . — Հարցումներով բացատրել չե-
զագիրները . — Զրուցագրել հատուածը . — Որոշել ա-
նուններն ու բայերը :

ԽԱՔԵԲԱՅ ՄԱՐԴՆ ԻՆՔ ԻՐ ԴԱՏԱԽԱՋՆ Է

Վաճառական մը ուղտապանի մը յանձնեց
վեճաբան կծիկներ որ Հալէպէն Կ. Պոլիս տանի ,
ինքն ալ միասին ճամբայ ելաւ : Բայց ճամբան հի-
ւանդացաւ և չկրցաւ հետեւի կարաւանին : Ուղ-
տապանը կարծեց թէ վաճառականը մեռած է ,
ծախեց մետաքսի կծիկներն ու փոխեց իր գրա-
դումը : Վաճառականն ապափնեցաւ , եկաւ և եր-
կար ատեն փնտռեց ուղտապանը : Վերջապէս գտաւ :
Սա ուրացաւ : Վաճառականը դատարանի դիմեց :

Ուղտապանն այլ և այլ խօսքերով կ'աշխատէր ինք-
զինք արդարացնել և կը պնդէր թէ երբէք ուղ-
տապանութիւն չէ ըրած : Հանձարեղ դատարոր
միջոց մը խորհեցաւ որ ուղտապանին խոստովանի
տայ իր ստախօսութիւնը : Երկուքն ալ դատարա-
նէն դուրս հանել տուաւ : Երբ քիչ մը հեռացան ,
դատաւորը « Ուղտապա՛ն , ուղտապա՛ն , քեզի խօսք
ունիմ » ըսաւ : Ուղտապանն իսկոյն ետ դարձաւ :
Այն ատեն դատաւորը վճռեց որ ո՛չ միայն վճարէ
մետաքսի գինը , այլ և սուտ երդումին համար
սուգանք հասնուցանէ :

Թելադրութիւններ . — 1. Վաճառական մը ի՞նչ յանձ-
նեց ուղտապանի մը . — Ուղտապանն ի՞նչ ըրաւ . —

Վաճառականն որո՞ւ դիմեց . — Դատաւորն ի՞նչ ըրաւ :

2. Բացատրել չեղագիրները . — Զրուցագրել հա-
տուածը :

3. — Որոշել յօդերը :

ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ԵՒ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

Եկամտանի մը ոսկւարանները օր մը սկսան
երարու հետ վիճաբանիլ : Վերինները գողոզու-

թեամբ կ'ըսէին վարիններուն . « Ինքզինքնիդ մեզի հետ մի՛ բաղդատէք, դուք մեզի հաւասար չէք : Տեսէ՛ք, մենք ի՛նչ մաքուր ենք, մինչդեռ դուք աս ցեխին ու փոշիին մէջ թաթխուած ու աղտոտա՞ծ էք . բնութիւնը ձեզմէ բարձր ստեղծած է զմեզ : » Իմաստուն մարդ մը՝ որ հոնկէ կ'անցնէր՝ այդ խօսքերը լսեց, ժպտեցաւ ու ելնարանը հակառակ կողմը դարձուց, այնպէս որ վերի ցպիկները վար իջան և վարինները վեր ելան : Այս առակը մեր կեանքին պատմութիւնն է : Անակնկալ դէպք մը կը բաւէ շատ անգամ մարդոց դիրքը տակնուվրայ ընելու : Կը պատահի որ հարուստները կ'աղքատանան և աղքատները հարուստներուն տեղը կ'անցնին :

Թելադրութիւններ . — Հարցումներով բացատրել շեղագիրները . — Զրուցադրել հատուածները . — Որոշել կանոններն ու բայերը :

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՒՂՂԷ ԲՆԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աշտ ծիր, արաւիս ու զարգացեալ էր : Շատ մը քերուքիւններ ալ ունէր, բայց ուսմամբ

ու կրթութեամբ սանձահարեց զանոնք . Արշակ ալ նախապէս քրաւիս ու ապուշ էր ու շատ մը թերութեանց տէր : Երբ զայն կը յանդիմանէին իր նախկին բնաւորութեանց համար, պատասխանեց . « Կրթութեամբ յաղթեցի բնութեանս, ասոր համար արհաւիրեալ եմ ձեզմէ : Մարդ կը ծնի շատ քերի : Կաւփով, ջաւփով, կրքութեամբ կ'ուղղէ իր յոռի, տգեղ կողմերը : Վրաս ծիծաղեղու, զիս յանդիմանելու և արհամարհելու տեղի չկայ », ըսաւ Արշակ :

Թելադրութիւններ . — 1. Աշտ ի՞նչպէս էր . — Արշակ . — Ինչո՞ւ կը յանդիմանէին զանիկա . — Ի՞նչ պատախանեց . — Մարդ ի՞նչպէս կը ծնի . — Ի՞նչ կ'ընէ . — Արշակ ի՞նչ աւելցուց :

2. — Բացատրել շեղագիրները . — Զրուցադրել հատուածը :

3. Որոշել թէ՛ քանի տեսակ նախադասութիւն կայ :

4. Որո՞ւ կ'ըսուի բացայայտիչ . — Բացայայտեա՞լ . — Որոշել թէ՛ որո՞նք են բացայայտիչներն ու բացայայտեալները :

ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ

Իշխանի մը որդին օր մը գնաց շինականի մը քով միրգ ուտելու : Շինականն ահագին մեծութեամբ շողգաւ մը ներկայացուց : Իշխանը պարգեւին համար շնորհակալ եղաւ շինականին և հրաւնայեց հաղար դռու տալ անոր : Գիւղացիներէն մէկը լսելով իշխանին այս առատաձեռնութիւնը, յոյս ունէր որ ընտիր ձի մը եթէ ընծայ տանէր անոր՝ մեծ պարգեւներ պիտի ստանար : Գնաց պալատ . իշխանը ընդունեց անոր բերած ձին , գովեց և ըսաւ . « Բերէ՛ք շողգամս , ահա՛ ձեզի պարգեւ հազուագիւտ շողգամ մը որ այնքան պատուական է իր տեսակին մէջ , որքան ձեր բերած ընծան : Երթա՛ս բարով , շատ շնորհակալ եմ : »

Թելադրութիւններ . — 1. Իշխանի մը որդին ի՞նչ ըրաւ . — Ի՞նչ վճարեց շինականին . — Ի՞նչ յուսով շինականը ձի մը ընծայ բերաւ . — Իշխանագունն ի՞նչ ըրաւ . — Ի՞նչ բարոյական կրնաք քաղել :

2. Բացատրել շողգալի բառերը :

3. Ո՞ր բառերը անուն , ո՞ր բառերը բայ կը ցուցնեն . — Որոշել նիւթական — թանձրացեալ — վերացեալ առումները :

Ա. Ռ. Ա. Ծ

Ձուրը գայ , շողացքն աղայ .

Խենդն ուտէ , ելլէ խաղայ :

* * *

Տգէտ ես ու խոնարհ եղա՛ր ,

Գիտունի չափ պատիւ ունիս .

Գիտուն ես ու հպարտ եղա՛ր ,

Տգէտի չափ պատիւ չ'ունիս :

ՀԵԶԱՀՈԳԻ ԱՆՁԵՐ

Պաշտօնատար մը իր պաշտօնատան մէջ հասարակաց գործերու պարապած ըլլալով՝ անբարիշտ ու անզգաւ մարդ մը սկսաւ նախասեղ զայն : Պաշտօնատարը այս բանին համբերեց և չպատասխանեց : Մարդն իր նախատինքը շարունակեց : Պաշտօնատարը երբ իրիկունն անտարբերութեամբ տուն կը դառնար , նոյն անամօք մարդը անոր ետեւէն երթալով՝ ինչ նախատինք որ ըսես թախեց բերնէն : Իսկ պաշտօնատարը տուն մտնելով՝ հրամայեց իր ծառաներէն մէկուն որ ջանի վառէ և այդ մարդն իր տունը տանի :

Թելադրութիւններ . — 1. Ամբարիշտ մարդ մը ի՞նչ ըրաւ . — Պաշտօնատարը պատասխանեց . — Ի՞նչ ըրաւ .

— Այս հատուածէն ի՞նչ կրնանք սորվիլ :

2. Բացատրել չեղագիրները . — Զրուցագրել հատուածը :

3. Որոշել անցեալը , ներկան , անկատարը :

Հ Ա Ն Ե Ղ Ո Ւ Կ

Լերան ետե կէս հաց :

(Լուսիճ)

Վ Ա Ր Դ , Կ Ա Կ Ա Ձ

Իր գեղեցիկ *stufին* ու անուշահոտութեան համար ծաղիկներու թագուհի կը կոչուի վարդն որ թուփերու վրայ կը բուսնի : Վարդին արմատները պինդ ու երկայն են , շագանակագոյն բունը ու կանաչ նորաբոյս շառաւիղները մանր փուշերով շրջապատուած են : Վարդին տերեւները կլոր են , շուրջը սուր ատամներով : Ծաղիկները կարմիր կ'ըլլան , երբեմն ալ ճերմակ ու դեղին : Մէկ թուփի

վրայ բոլոր ծաղիկները միեւնոյն գոյնը կ'ունենան : Մեծ վարդեմիկները անթիւ գնքաձեւ կոկոններ ունին :

Կակայը պարտէղի գեղեցիկ ծաղիկ մըն է , բայց հոտ չունի : Սոխին արմատէն կը բուսնի անիկա , կոճղեղը հողին մէջ թելի նման մանր ծիլեր կ'արձակէ : Յեղունին վրայ կը բացուի զանգակի նման ծաղիկ մը : Կակաչները դեղին , կարմիր և գոյնզգոյն կ'ըլլան :

Թելադրութիւններ . — 1. — Վարդն ի՞նչ կը կոչուի . — Կրնա՞ք նկարագրել վարդը . — Կակա՞չը :

2. Բացատրել չեղագիրները . — Զրուցագրել հատուածը :

3. Որո՞ւ կ'ըսուի յօդ . — Կրնա՞ք որոշել յօդերը :

4. Որո՞ւ կ'ըսուի յարաբերական դերանուն , յարաբերեալ . — Որոշել յարաբերականն ու յարաբերեալը :

Հ Ա Ն Ե Ղ Ո Ւ Կ

Աստուած շինեց

Մարդը քակեց :

(Խաղող)

ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՐԳԸ

Վ Ա Ր Դ

Զիս ամէն մարդ կը կոչէ

Ծաղիկներու թագուհի,

Որովհետեւ իմ ծաղիկս

Սիրուն գոյն ու հոտ ունի :

Թէեւ կանաչ իմ թուփը

Շատերու ձեռքը կը ծակէ,

Բայց այս անունը յանցանքը

Ինչ ամէն մարդ կը ներէ :

Շ Ո Ւ Շ Ա Ն

Իմ սպիտակ կոկոնի

Մէջ կան բուրմունք շատ ու շատ,

Ոսկեման մուրք փոշի

Մեղուներու բազմաշխատ :

Իմ ցողունս է խիստ բարակ

Եւ դադաթս գեղեցիկ,

Տերեւերս ընդարձակ,

Իսկ ես ինքս շատ հեզիկ :

Թերթերուս մէջ հիւրասեր

Թիթեռ, մեղու և մրջիռ

Հանգիստ կարող են գտնել,

Զերթ բարեկամ իմ սիրուն :

Թելադրութիւններ. — 1. Բացատրել շեղագիրները .

— 2. Զրուցադրել հասուածը :

2. Գտնել յօդերը :

3. Ե՞րբ և, ե՞րբ ը կը դնենք :

Բ Ո Յ Ս Ե Ր Ը

Բոյսերը կ'ապրին, կեանք ունին : Հունտէ
յառաջ կուգայ բոյսը . կ'աճի հողէն սնունդ քա-
ղելով, և օր մըն ալ կը ծերանայ ու կը ջնջուի :

Բոյսերուն կազմուածքը սապէս է . հողին մէջ
մաս մը ունին որ արմատ կը կոչուի, արմատէն
վեր հողին վրայ կանգնած մասը ցողուն կ'ըսուի,
ցողունին ու անոր ճիւղերուն վրայ տերեւներ կան,
ծաղիկը կը գտնուի տերեւներուն մէջ տեղ :

Խոշոր տունկերը կը կոչուին ծառ, ինչպէս խշմ-
ճորեւնի, աւելի պզտիկները թուփ՝ ինչպէս վար-

դեմի: Թուփերուն ու ծառերուն բունը դրսէն հաստ կեղև մը ունի. անկէ ներս է փայտը որ տարիքին համեմատ հաստ կ'ըլլայ. կեղերունը կա- կուղ է և ուղեղ կը կոչուի: Երբ բուն մը լայնքէն կտրենք, կեղերունին բոլորտիքը փայտը խաւի խաւ կազմուած պիտի տեսնենք. այդ խաւերը՝ այսինքն թուխ գիծերը համընկող ծառին տարիքը կրնանք գիտնալ:

Բոյսերը արմատներով, ցողունով ու տե- րեւներով շնչառութիւն կ'ընեն:

ԲՈՅՍԵՐԸ ՍԱ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ ՈՒՆԻՆ

Ժաղիկ բացողներ } Երկբլթակներ՝ շուքիա
Միաբլթակներ՝ ցորեն

Ժաղիկ չբացողներ Սունկ

Բլթակ. երբ լուբիայի հունտը քննենք, կը տեսնենք որ հունտը մաշկով մը պատած է, մաշկը վերցնելով՝ կունենանք երկու կէս լուբիա որոնք իրարու կցուած են մասով մը: Երկու կէսերը կը կոչուին բլթակ, զանոնք կցող մասն ալ սաղմ, հունտին այս մասն է սաղմն որ երբ ծլի՝ արմատի, ցողունի ու տերևի կը փոխուի: Մէկ բլթակ ունե-

ցողը կը կոչուի միաբլթակ՝ ինչպէս ցորեն, ար- մաւ, երկու բլթակ ունեցողներն ալ երկբլթակ, ինչպէս նուշ, կաղին, ևլն:

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՅԻ ԲՈՅՍԵՐ

Բանջարեղէններէն շատերուն արմատը կ'ու- տուի՝ ինչպէս շոգամ, սեւպղիկ, կանկառ, բողկ, ոմանց տեսակները եփելով կ'ուտենք՝ ինչպէս կա- ղամբ, շոմոն, պրաս, շատերն ալ առանց եփե- լու կ'ուտենք՝ ինչպէս ազազեղ, եղերդ, հազար, որոնցմէ աղցան կը շինուի:

Կան ուրիշ բանջարեղէններ ալ որոնց հատիկ- ները կ'ուտուին՝ ինչպէս շուքիա, սիսեռ, ոսպ, մաշ:

ՅՈՐԵՆԸ, ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐԸ

Յորենը մարդոց սնունդին համար ամենէն կարեւոր հացաբոյսն է: Յորենը կը ցանուի կա՛մ աշնան վերջերը կա՛մ գարնան սկիզբները: Գարնան ցորենը կ'աճի, ամառ ատեն կը հասուննայ, հաւ- կեր կը կապէ: Ամառ ատեն հասկերը կը դեղնին, ցորենին հատիկները եղած են. կը հնձեն զանոնք և կը ժողվեն շտեմարաններու մէջ:

Յորենի հասկերը կալին մէջ կը ծեծեն, յարդը կը զատուի հատիկներէն : Յորենը ջրաղացին մէջ կ'աղան և ալիւր կը պատրաստեն : Ալիւրը բարակ մաղէ կ'անցնեն, թելիք կ'ելլէ : Բարակ ալիւրէն հաց կը պատրաստուի :

Գետնախնձորն ալ շատ կարևոր տունկ մըն է, աչնան արմատները հողին տակէն կը հանեն, չոր ու մութ տեղեր կը դիզեն :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՈՅՍԵՐ, ԹՈՒՆԱՒՈՐ ԲՈՅՍԵՐ

Բժշկական բոյսեր անոնք են որ իբր դեղ կը գործածուին՝ ինչպէս անանուխ, մոլոշ, տոդս : Ասոնք կը ժողվեն, կը չորցնեն, յետոյ կը խաշեն ջուրը խմելու համար, կամ կը փշրեն փոշին գործածելու համար :

Բոյսեր ալ կան որ թոյն կը պարունակեն . ասոնց կ'ըսուի թունաւոր բոյսեր՝ ինչպէս մոլեխինդ, շանշոյիկ, ևն :

Բուրաստանի մէջ կը մշակուին յարգի ծաղիկներ՝ վարդ, շահպրակ, մանիշակ, շահոկրամ, շուշան, յակինթ, կակալ, ֆրոնս, նարգիս :

Թելադրութիւններ, — Որո՞ւ կ'ըսուի յատկացուցիչ . — Յատկացեալ . — Որոշել յատկացուցիչներն ու յատկացեալները :

ՅԻՍՈՒՍԻ ՈՏՆԼՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԸՆԹՐԻՔԸ

Բաղարջակերաց առջի օրը Յիսուս երուսաղէմի վերնասունը Ջասկի գառը իր աշակերտներուն հետ կերաւ . Յետոյ մէջքը դնելով մը փաթթեց, կոնֆին մէջ ջուր լեցուց, և սկսաւ իր աշակերտներուն ոտքերը լուալ ու փաթթուած դնելակովը սրբել : Վերջը դարձեալ սեղան նստաւ և ըսաւ . « Ուզեցի որ յարշարուելէս առաջ այս զատիկը ձեզի հետ ուտեմ : Գիտեմ որ ձեզմէ մէկը զիս պիտի մատնէ : Անոնք սկսան տրամիլ և մի առ մի ըսել . « Միթէ ե՞ս եմ » : — Ան՝ որ ինծի հետ ձեռքը պնակը տարաւ՝ զիս պիտի մատնէ » :

Ասիկա Յուդան էր որ ըսաւ . « Վարդապետ , միթէ ե՞ս եմ » : Յիսուս ըսաւ . « Դո՛ւն ըսիր » : Յուդա դուրս ելաւ , գիշեր էր , և գնաց մատնեց Յիսուսը :

Եկան Յիսուսը նախ Աննա Բահանայապետին և յետոյ Կայիափա Բահանայապետին տարին : Ժողովականները Յիսուսի դէմ սուտ վկայութիւններ կը փնտռէին որ զայն մեռցնեն , բայց չգտան : Վերջը զրկուեցաւ Պոնտացի Պիղատոս Կուսակալին : Ասիկա հրամայեց որ չարչարեն ու խաչեն Յիսուսը :

Թելադրութիւններ . — 1. Յիսուս ե՞րբ եւ ո՞ւր կե-
րաւ Զատիկի գառը . — Ընթրիքէն ետքը ինչե՞ր ըրաւ . —
Ի՞նչ ըսաւ . — Ո՞վ մատնեց Յիսուսը . — Մատնութենէն
ետքը ի՞նչ ըրին Յիսուսի :

2. Բացատրել չեղազիր բառերը . — Հատուածը ուղ-
ղադրել :

3. Ենթական ի՞նչ հարցումով կը գտնէք . — Որոշել
ենթականերն այդ հատուածին մէջ :

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵՒ Ս. ԲԱՐԹՈՒԴԵԱՆՍ

Հայերը երկար առէն փութնաւ և կոռնքաւ
աղքեցութեան տակ մնացին , մինչև որ Քրիստոսի
Համբարձումէն ետք Թադէոս Առաքեալը Հայոց
քրիստոնէութիւն քարոզեց Քրիստոսի 34 թուա-
կանին : Թադէոս ուրիշ տեղեր ալ պիտի երթար
քարոզելու , ուստի խոյրաւար Սդգէ անուն անձը
եպիսկոպոս ձեռնադրեց և անցաւ գնաց Ս. Աբ-
գարու ֆեռոդի Սանատրուկին քով և զոյն ալ
իր հետեւորդներով քրիստոնեայ ըրաւ , մկրտեց :
Նոյնպէս և Սանատրուկի աղջիկը Ս. Սանդուխտ :
Սանատրուկ վերջը ստիպեց իր աղջիկը որ ուրա-
նայ նոր կրօնքը , բայց ան չ'հնազանդեցաւ՝ ըսե-
լով . « Ես կուռք չեմ պաշտեր , կը մեռնիմ կուռք
չեմ պաշտեր » : Հայրն իր աղջիկն ու Թադէոս
Առաքեալը նահատակեղ տուաւ :

Թադէոսի մահէն ետք , Յիսուսի առաքեալնե-
րէն Բարթուղիմէոս առաքեալն եկաւ Հայոց մէջ
ու քրիստոնէութիւնը քարոզեց : Իր հետը բերաւ
Ս. Կոյսիմ պատկերը : Տիգրիս գետին եզերքը վանք
մը շինեց Աստուածածնի անունով և այն պատկերը

հոն դրաւ : Ս. Թադէոս և Ս. Բարթուղիմէոս մեր
նախկին շուսաւորիյներն են :

Թելադրութիւններ . — 1. Նախորդներուն նման թե-
լադրել :

2. Բացատրել շեղագիրները . — Հատուածն ուղղա-
գրել :

3. Որոշել անուններու եզակին ու յոգնակին :

4. Որոշել հոլովներու տեսակները :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻԶ

Հայոց շուսաւորութեան ու հաւաստի հայրն է
Սուրբ Գրիգոր : Եւթաղ անունով մէկը զինք կեաւ-
րիս տարաւ : Հոն ընկաւ իր Գրիգոր կոչուեցաւ
և փերմիլիանոս Եպիսկոպոսին տեսչութեան տակ
քրիստոնէութեան ու գիտութեան մէջ կրթուե-
ցաւ : Երկու որդի ունեցաւ՝ Վրթանէս ու Արիստա-
կէս : Դառն տալանքներով ու լուսաւոր վարդա-
պետութեամբ կոստայի Հայերը քիչ ատենէն
քրիստոնէայ ըրաւ, 301ին : Այս միջոցին նահա-
սակուեցան Ս. Հովսիսիմեան կուսանք : Կեսարիոյ

Ղեռնդիոս Եպիսկոպոսէն Հայոց Հայրապետ ձեռ-
նադրուելէն ետք, Ս. Գրիգոր գրեթէ 25 տարի
նորադարձ հօտք իմաստութեամբ կառավարեց :
Վերջապէս ծերութեան պատճառաւ Հայ Եկեղե-
ցոյ հոգեւոր իշխանութիւնը յանձնելով իր Ա-
րիստակէս որդւոյն՝ Մանեայ աջր առանձնացաւ
և հոն վախճանեցաւ 325ին :

Մեր լուսաւորիչը կը տեսնեմք տարին երեք
անգամ՝ Մուսն ի Վիրապն, Եղն ի Վիրապէն,
Գիւտ Նշխարաց :

Թելադրութիւններ . — 1. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հա-
յոց ի՞նչն է . — Ո՞ւր տարուեցաւ . — Ի՞նչ տեսակ կրթ-
ութիւն ստացաւ . — Հայերն երբ քրիստոնէայ դար-
ձուց . — Ի՞նչեր կրեց . — Այն միջոցին որո՞նք նահա-
սակուեցան . — Ե՞րբ Մանեայ աջր քաշուեցաւ . — Ե՞րբ
վախճանեցաւ . — Քանի՞ անգամ կը տօնենք Ս. Գրիգորը :

2. Բացատրել շեղագիրները . — Զրուցագրել հաւ-
ոռածը :

3. Բայը քանի՞ ժամանակ ունի . — Ո՞րն է անցեալ
կատարեալը . — Որոշել անցեալ կատարեալները :

4. Որո՞ւ կ'ըսուի բացայայտիչ . — Որոշել բացայայ-
տիչներն ու բացայայտեալները :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

ԴՊԱԼ մը ներկ է

Աշխարհ կը ներկէ :

(Արեւ)

Ս. ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵԻ

Մեծն Ներսէսի որդին էր Ս. Սահակ Պարթեւ Հայրապետը որ Կ. Պոլսոյ մէջ ծնաւ : Իր հօրը հոգաժողութեամբ շատ զարգացաւ և իր ժամանակակից գիտնականներէն մէկն եղաւ : Կղերականութիւնն ընդունեց ու Հայոց բարիք ընելու նպատակաւ քովն աշակերտներ ժողովելով՝ սկսաւ անոնց ուսումնական ու բարոյական կրթութեանը պարապիլ : Իրեն կ'աշխատակցէր Ս. Մեսրոպ Մաշթոց Վարդապետ որ Ս. Մեծն Ներսէսի աշակերտներէն էր ու մանկութենէն կը ճանչնար : Ս. Սահակ Կաթողիկոս 50 տարի վարեց կաթողիկոսութիւնը : Ս. Մեսրոպ Ս. Սահակին հետ Հայոց լուսաւորութեան աշխատիլ սկսաւ : Մինչև այն ատեն Հայ եկեղեցիներու մէջ տեղ մը Ասորերէն , տեղ մը Յունարէն կը կար-

դացուէր , հայերէն գիր չըլլալուն համար : Ս. Մեսրոպ և Ս. Սահակ ուրիշ գիտուններու ձեռնադրութեամբ երկար ատեն աշխատելէ ետք , վերջապէս գտան , 404ին , Հայոց գիրը : Ս. Սահակի , Ս. Մեսրոպի ու իրենց աշակերտներուն ձեռքով հայերէնի քարգնանուեցաւ Ս. Գիրքը : Այս երկու սուրբերն ալ Հայ եկեղեցւոյ ժամերդարիւնը ճոխացուցին :

Թեյադրութիւններ . — 1. Որո՞ւն որդին էր Ս. Սահակ Պարթեւ . — Ի՞նչպիսի մէկն եղաւ . — Ի՞նչո՞ւ կղերական եղաւ . — Ո՞վ էր իր օգնականը . — Ի՞նչի սկսան աշխատիլ . — Ե՞րբ գտան Հայոց գիրը . — Ի՞նչը հայերէնի թարգմանեցին . — Ի՞նչը ճոխացուցին :

2. Բացատրել չեղագիրները . — Հատուածը զրուցադրել :

3. Գտնել բայերուն անցեալ անկատարը :

4. Որո՞ւ կ'ըսուի բացայայտիչ . — Բացայայտեա՞լ . — Որոշել բացայայտիչներն ու բացայայտեալները :

5. Քանի՞ տեսակ հոլովմունք կայ . — Որո՞նք են կանոնաւորները . — Անկանոնները . — Որոշել անկանոն հոլովմունքները :

ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷԶՄԻՍՏՆԻ

Հոգեգալուստէն ետքը Բ. Կիրակին կը տօնուի Հայոց առաջին եկեղեցւոյ հիմնարկութիւնը Էջմիածնի մէջ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ձեռքով 303ին, որուն հազար վեցհարիւրամեակը մեծ հանդեսներով տօնեցինք 1903ին : Այս տօնը մեծ նշանակութիւն ունի ո՛չ միայն Հայոց եկեղեցական պատմութեան մէջ, այլ նաեւ բովանդակ քրիստոնէական եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ : Հայոց եկեղեցին արեւելեան քրիստոնէութեան ամենէն հին հաւատարիմ հաստատութիւններէն է և պահպանած ու տարածած է քրիստոնէութիւնը իւր շրջակայները : Այս տօնը կը կատարուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի « Են ի Վիրապէն » տօնէն մէկ օր ետքը : Այդ օրը կ'երգենք « Էջ Միածինն ի հօրէ » շարականը զոր ամէն Հայ Քրիստոնեայ գոց գիտնալու է :

Թելադրութիւններ . — 1. Ե՛րբ կը տօնենք Հայոց առաջին եկեղեցւոյ հիմնարկութիւնը . — Ի՞նչ նշանակութիւն ունի . — Ո՛րն է ի՞նչ հաւատարիմ հաստատութիւնը . — Այդ օրն ի՞նչ շարական կ'երգեն :

2. Բացատրել շեղագիրները . — Զրուցագրել հատուածը :

3. Որոշել նախագրութիւնները :

Ա. Ռ. Ա. Ծ

Կրակն որ Աստուած վառէ՝
Մարդս մարել չէ կարող .
Ճրագն որ Աստուած մարէ՝
Մարդս վառել չէ կարող :

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Գարունն եկաւ զուարթ դէմքով
Լեցուց դաշտերն հազար բերով,
Գարի, վարսակ, ցորեն ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուիմք :

Այժ ու ոչխար, հաւ, սագ ու բադ,
Գիրուկ կովեր որ տան մեզ կաթ,
Մեր տարեկան պարէնն ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուիմք :

Զմրան համար տաք հանդերձանք
Կ'ըլլան մեզի բուրդն ու քանքակ .
Շերամ, մետաքս, զարդեր ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուիմք :

Ահա պատրաստ ճաշ գեղջկական,
Ուտենք համով մեր հացն ու թան .
Կարագ, մածուն հաւկիթ ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կուզենք պէտք է հրճուինք :

Թելադրութիւններ . — Բացատրել շեղագիր բառերը .
— Թելադրութեամբ գրել հատուածը :

Ա. Ռ. Ա. Ծ

Դուն թէ գիտես հազար բան՝
Մէկ գիտցողին բան հարցուր,
Գուցէ առնես պատասխան
Քու հազարէդ նոր ու սուր :

ՉՈՐՍ ԵՂԱՆԱԿ

Չորս ընկեր են, բոլոր տարին
Երկրին վրայ կը պտըտին .
Չորսն ալ ունին զատ զատ հասակ,
Պարգենին է հազար տեսակ :

Առջիւնէկն է մէկ պատանի,
Բողբոջ, սերեւ, սաղարթ ունի,
Կայտառ արև, կանանչ արօտ,
Որոնց տղաք են միշտ կարօտ :

Երկրորդ ընկերն՝ երիտասարդ՝
Կուտայ մեղի անձրև առատ,
Ծաղիկ ցանէ ան ամէն դի,
Յոյսեր կուտայ առատ հունձքի :

Երրորդ ընկերն՝ այր յախահաս՝
Միրգով լեցուն ունի մի թաս .
Կը բաժնէ նա տղոց իր գանձ՝
Ծիրան, խնձոր, խաղող ու տանձ :

Չորրորդ ընկերն է ծերունի,
Ցուրտ ու խաւար շաղկաժ ունի,
Այգի անտառ ամայացած,
Դաշտ ու արօտ ձիւնով լեցուած :

Թելադրութիւններ . — Շեղագիրները բացատրել . —
Չրուցագրել հատուածը :

ԶԳԱՅԱՐԱՆՔ

Հինգ զգայարանք. — Մարդ ունի հինգ զգայարանք՝ տեսանելի, լսելի, հոտոնելի, ճաշակելի, շոշափելի:

ՏԵՍՍՆԵԼԻՔ = ՏԵՍՈՂՈՒԹԻՒՆ

Այլ. — Տեսողութեան գործարանն է այլ. Առջևի կողմէն դիտենք աչք մը, կը տեսնենք որ անիկա փոքրիկ գնդակի մը կը նմանի, և կը շարժի վեր վար, աջ ու ձախ, արտեաններու ներքեւ: Աչքին մէջ կը տեսնենք սպիտակ մաշկի մը որ կը կոչուի սառնեմի. ասոր մէջտեղ կը գտնուի կլոր մաս մը թուի կամ կապոյտ՝ որ կը կոչուի ծիւծիւս, իսկ ծիւծիւսին կեդրոնը կը գտնուի ուրիշ փոքրիկ կլորաձև մաս մըն ալ՝ թիւ: Արտեաններու եզերքը քարթիյնէր կան: Յօնքն ալ աչքին վերեւ մաշկերէ բաղկացած աղեղ մըն է որ կ'արգիլէ ճակտէն հոսող քրտինքը աչքին մէջ երթալէ:

Տեսողութիւն. — Լոյսը բիբին մէջէն կ'անցնի

և աչքէն ներս կը մտնէ, աչքին ներսի կողմը կը գտնուի խոշոր ջիղ մը որ կը կոչուի տեսողական ջիղ: Դուրսի առարկաներէն եկող լոյսը բիբէն ներս կը մտնէ և կը հասնի տեսողական ջիղին որ առարկաներուն տպաւորութիւնը, այսինքն աչքին տեսածը կը հաղորդէ ուղեղին:

ՃԱՆԿԵԼԻՔ ԵՒ ԼՅԻՔ

Լեզու. — Ճաշակելիքի գործարանն է լեզուն, որուն վրայ փոքրիկ ցցուածքներ կը տեսնենք, երբ նայինք: Զիղերուն բարակ թելերուն ծայրերը այս ցցուածքներուն մէջ կը գտնուին. ասոնք համի տպաւորութիւնը կ'առնեն կը տանին ուղեղին:

Անուշ, լեղի, կծու, թթու, թթուաշ, աղի համեր կան, լեզուն ու քիմքը կը զգան այս համերը:

Թելադրութիւններ. — 1. Մարդ քանի՞ զգայարանք ունի. — Ո՞րն է տեսողութեան գործարանը. — Ի՞նչի՞ կը նմանի. — Աչքին մէջ ի՞նչ կայ. — Տեսողութիւնը ի՞նչպէս կը կատարուի. — Ո՞րն է տեսողական ջիղը. — Դուրսի առարկաները ի՞նչպէս կը տպաւորուին մեր մէջ. — Ո՞րն է ճաշակելիքի զգայարանքը. — Ի՞նչպէս համի տպաւորութիւնը կ'առնենք. — Քանի՞ տեսակ համ կայ. — Որո՞նք կը զգան այս համերը:

2. — Բացատրել շեղագիրները . — Զրուցագրել հատուածը .

3. Որոշել ածականները եւ վերացեալ ու թանձրացեալ անունները .

Շ Օ Շ Ա Փ Ե Լ Ի Ք

Շօշափելիք. — Իրաւ է որ մեր մարմինն բոլոր մորթերը, այսինքն մեր ամբողջ մորթը կրնայ շօշափել եւ զգալ, բայց ամենէն շատ զգայուն են մատներուն ծայրերը : Մատի մը ծայրով աւելի լաւ կը հասկնանք թէ զմեռի մը սո՞ւր է թէ ոչ քան այն մատի ետեւի կողմով :

Շօշափելիքով կը զգանք բանի մը տաք կամ պաղ, թաց կամ չոր, կարծր կամ կակուղ, ողորկ կամ դերքուկ, հեղուկ կամ հաստառուն, փոքր կամ մեծ ըլլալը :

Մազ. — Մորթին վրայ տեղ տեղ ստել կը բուսնի . մազ կը կոչուի երկայն ստել : Գանկին մորթին վրայ առատ մազեր կան :

Մազերը, ստենները շարունակ կ'աճին, կ'երկարին մորթին մէջտեղէն դէպի դուրս :

Քրտիկ. — Մորթը ծակոտկէն ըլլալով՝ անոր ծակերէն ներս օդ կը մտնէ ու կ'ելլէ . այս ալ մորթին շնչառութիւնն է : Երբ շատ տաքնանք՝ մորթին ծակերէն դուրս կը հոսի ջուր մը որ քրտիկ կը կոչուի :

Հ Ո Տ Ո Տ Ե Լ Ի Ք

Քիթը. — Հոտոտելիքի գործարանն է քիթը . ասոր ներսի կողմը տարածուած են զգացող ջիղերն որք հոտը կը զգան : Հոտը հոտաւէտ մարմիններու ոգին է, որ օդին մէջ կը գտնուի ցան ու ցիր : Ասիկա երբ ունեցերէն ներս կը մտնէ, զգացող ջիղին վրայ կ'ազդէ :

Քիթին երկու ծակերը ռունգ կը կոչուին : Քիթը ներսէն կոկորդին վրայ կը բացուի, այդ տեղը կը կոչուի քիթի խորշ : Քիթէն ընկելու է շնչառութիւնը . բերնով շնչելը վնասակար է ձմեռը :

Լ Ս Ե Լ Ի Ք

Ականջ. — Լսողութեան գործարանն ականջն է։ Ականջին արտաքին մասը կը կոչուի քաւիղ։ Անոր մէջտեղի ծակը կը կոչուի ականջի արտաքին խողովակ, որուն խորը գոցած է թմբկաւմաշկը։ Թմբկաւմաշկէն անդին ականջին ներքին մասն է, ուր կը գտնուի շողակաւմ ջիղն որ կը զգայ։ Լսողական ջիղն իր տպաւորութիւնը կը հաղորդէ ուղեղին։

Երկու ականջները դէմքին երկու կողմերը կը գտնուին։

Ձայն. — Խուչակն է ձայնի գործարանը, որ կը գտնուի շնչափողին սկսած տեղը, կոկորդին ստորոտը, ստուգին առջևը։ Խուչակին մէջ բարակ երկու մաշկեր կան որոնք կը կոչուին ձայնաշար։ Երբ ձայն հանել ուղենք, ձայնալարերը կը տարածուին խուչակին մէջ։ Շնչուած օդը զանոնք կը թրթռացնէ և ահա ձայն կ'ելլէ։

Թելադրութիւններ. — Նախընթացին նման թելադրել։

Ջ Ղ Ա Յ Ի Ն Դ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ջգայութիւն. — Երբ մատերնիս կրակին մօտեցնենք, կը զգանք որ մեր մորթը կ'այրի։ Երբ արևուկնիս գրասեղանին վրայ դնենք, դիմադրութիւն մը կը զգանք։ Երկու պարագաներուն մէջ ալ ջգայութիւն մը կը կրենք։

Ջիղերը, ողնուղեղը, ուղեղը մեր մարմնոյն ջգայութիւնն ընդունող մասերն են։

Ջիղ, ողնուղեղ. — Շնչերակներու և երակներու քովերէն ամբողջ մարմնին մէջ տարածուող ամենէն բարակ թերթը կը կոչուին ջիղ։ Գրեթէ բոլորը կուգան կը միանան չուանի մը պէս երկար, սպիտակ ծուծի մը վրայ որ ողնուղեղ կը կոչուի։ Ողնայարի'ն մէջ կը գտնուի ողնուղեղը։

Ուղեղ. — Ողնուղեղին վերի մասը խոշոր զանգուած մըն է որ դրուած է գանկին մէջ և կը կոչուի ուղեղ։

Ջիղերը և ողնուղեղը իրենց ընդունած բոլոր ջգայութիւնները կը հաղորդեն ուղեղին։ Ուրեմն մեր մարմինը ինչ որ զգայ, ուղեղն է որ կ'ամփոփէ անոր բոլոր ջգացածները։

Ասկէ զատ ուղեղէն է որ կ'սկսին բոլոր մեր շարժումները, այսինքն ձեռքերնիս վեր կը բարձրացնենք, կը քալենք, կը վազենք, կը խաղանք:

Ուղեղը, ողնուղեղը և բոլոր ջիղերը կը կազմեն Զղայիկն դրոշմը:

Թելադրութիւններ. — 1. Ե՛րբ զգայութիւն կը կրենք. — Որո՞նք են զգացողութիւն ընդունող մասերը. — Որո՞նք կը կոչուին ջիղ. — Ո՞րն է ուղեղը. — Ողնուղեղը. — Զիղերն ու ողնուղեղը ի՞նչ կ'ընեն. — Ուղեղը ի՞նչ կ'ընէ. — Որո՞նք կը կազմեն ջղային դրութիւնը:

2. Բացատրել չեղագիրները. — Ուղղագրել հատուածը:

3. Որոշել ենթականերն ու բայերը:

Շ Ն Ջ Ա Ռ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մարդ ապրելու համար պէտք է որ շունչ առնէ, այսինքն օդը պէտք է որ քիթէն ու բերնէն ներս մտնէ ու դուրս ելլէ. ատոր կ'ըսուի շնչառութիւն: Եթէ քերամնիս ու փրփերնիս բոլորովին գոցենք, քանի մը վայրկեանէն անշունչ կը խեղդուինք: Շնչառութեան միջոցաւ կը մաքրուի արիւնը:

Շնչառութեան գործարանն երկու քոֆերն են: Թոքերը երկու խոշոր, շատ կակուղ ու վարդի գոյնով պարկերու կը նմանին. դրուած են կուրծքին մէջ, սրտին աջ ու ձախ կողմերը:

Երբ շունչ առնենք, օդը քիթէն կամ բերնէն ներս մտնելով՝ կոկորդէն, խոշակէն, շնչափողէն ու ցնցողներէն անցնելէ ետքը, կը լեցուի թոքերուն մէջ. այն ատեն կուրծքին վարի կողմը կ'ուռի:

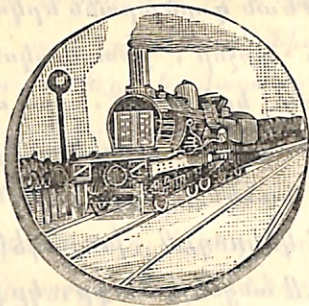
Թելադրութիւններ. — 1. Ինչո՞ւ շունչ կ'առնենք. — Ինչպէս շունչ կ'առնենք. — Ե՛րբ անշունչ կը խեղդուինք. — Որո՞նք են շնչառութեան գործարանները. — Ինչի՞ կը նմանին թոքերը. — Ինչպէս շունչ առնելու է:

2. Բացատրել չեղագիրները. — Զրուցագրել հատուածը:

3. Որոշել թէ ո՛րը անուն, ո՛րը բայ կը ցուցնէ:

Ա Ռ Ա Ծ

Աստուծոյ խմաստութիւնը կը տեսնուի ամէն բանի մէջ:

ԱՌԱՆՑ ԶԻՈՒ ԶԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Մարդ անբաւական համարեց ձիով ու սայլակով ճամբորդելը թէ՛ ճամբէն և թէ՛ խճուղիներէն . սկսաւ մտածել ուրիշ ճար գտնել և հնարեց երկաթուղին :

Սարեր քանդեց , դաշտեր հաւաքեցոց , կառնուրջներ ձգեց և սլաքի նման ուղիղ ճամբայ շինեց , այնպէս որ կարծես թէ կտոր մը կտաւ էր փռուած : Այս կտաւին վրայ կը ձգէ անիկա երկաթէ շաւիղներ , իսկ շաւիղներուն վրայ կը դնէ երկաթէ մեքենայ մը որուն մէջ կայ հնոց , կաթսայ և ծխհան : Հնոցին մէջ փայտ կամ ածուխ կը դնէ , անով ջուրը կ'եռայ և շոգւոյն զօրութեամբ մեքենան կը գլորի առանց ձիու , բայց

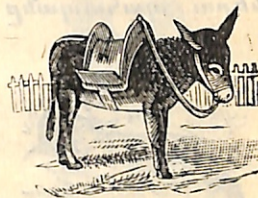
այնքան արագ որ մարդ ո՛չ մէկ ձիով կրնայ անոր ետեւէն հասնիլ : Շոգեմեքենան կը թռի երկաթուղիին վրայէն , կը ճչէ , կը սուշէ , երբեք չ'ոգնիր , միայն իջեաններէն ածուխ և ջուր կ'առնէ : Իր ետեւէն կը քաշէ բազմաթիւ կառքեր , շատերուն մէջ նստած են հարիւրաւոր մարդիկ և լուսամուտէն դուրս կը նային , իսկ միւսներուն մէջ այնքան ապրանք լցուած է որ մարդ կը զարմանայ :

ՀԱՆԵԼ ՈՒԿ

Քարին զարնեմ՝ չկտորի ,
Ջրին զարնեմ՝ կը կտորի :

(Թուղթ)

Էշը . — Ի՞նչ անուն կը տրուի իշուն ձագին . — Ի՞նչ ծառայութիւններ կ'ընէ էշը . — Իր ականջները կա՞րճ են թէ երկայն :

Շ ու լ ն

Շունն. — Նշանակեցէք շուներու զանազան տեսակներ. որն է սկունդը ու քամիւր. — Բարակը. — Քերծէն. — Ի՞նչ պէս կը կոչուի շան գոչիւնը. — Շուները մեղի ի՞նչ ծառայութիւն կ'ընեն. — Ի՞նչ է յատկութեան խորհրդանշան է շունը. — Ի՞նչ է ցռկակապը. — Ի՞նչ կը կոչուի շուներուն ակռան. — Որո՞նք են ժանիքը. — Կեռի՞քը :

Ո չ խ ա ր

կը սնուցանեն ոչխարը. — Ի՞նչ կը կոչուի ոչխարներու պահապանը :

Կ ա տ ու լ

Կատուն. — Ի՞նչ անուն կը տրուի կատունն պոռալուն. — Ի՞նչ թերութեան խորհրդանշան է կատուն. — Ի՞նչ կը կոչուի կատունն եղունգը :

Հնդկահար. — Ի՞նչ անուն կը տրուի հնդկահարին ձայնին. — Ամէն կենդանիներու հանած ձայնին զօղանջիւն կ'ըսուի. — Ի՞նչ կը կոչուի հնդկահարին շարժումը :

Հ ն դ կ ա հ ա լ

Սագը. — Սագերը ի՞նչ գոյն ունին. — Ի՞նչ կ'ըսուի թռչուններուն բերնին. — Ամէն կենդանի կտուց ունի. — Ինչո՞վ ծածկուած է հաւերուն մորթը :

Ս ա գ

Ախաղաղ. — Ի՞նչ անուն կը տրուի ախաղաղին ձայնին. — Ի՞նչ կը կոչուի ախաղաղին էգը. — Հաւերուն ձագերը ի՞նչ կը կոչուին. — Ո՞րն է ախաղաղին բբուկը :

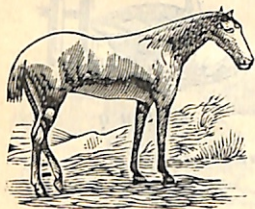

Ա ր ա դ ա դ

Ե զ

Եզր. — Ի՞նչ կը կոչուի
եզին պողալը . — Եզը մեզի
ի՞նչ ծառայութիւններ կ'ընէ .
— Ի՞նչ կը շինուի անոր մոր-
թով . — Ի՞նչ կը կոչուին կո-
վերը պահպանողները :

Զ Ի

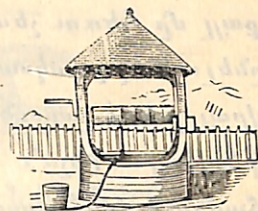
Զի . — Ի՞նչ կ'ըսուի ձի-
ուն պողալուն . — Զին մեզի
ի՞նչ ծառայութիւններ կ'ընէ .
— Ո՞րն է ձիուն բաշը . —
Ո՞րն է ձիուն սմբակը :

Մ Ե Ղ Ո ւ ւ ւ յ ց

Մեղուաւնոց . — Ի՞նչ է
մեղուաւնոց մը . — Ո՞ր միջատ-
ներն են որ փեթակներու մէջ
կը նստին . — Ի՞նչ կը գտնուի
փեթակներու մէջ :

Ջրհոր. — Ի՞նչ է ջրհոր
մը . — Ի՞նչպէս ջուր կը հա-
նեն ջրհորէն :

Ջ ր հ ո ր

Սանդուղը. — Ի՞նչ բանի
կը գործածեն սանդուղները .
— Որո՞նք են սանդղամատերը .
— Քանի սանդղամատ ունի
այս սանդուղը :

Ս ան դ ու ղ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՃԱՄԲՈՐԴԵՆ ՋՐԻ ՎՐԱՅ

Լողալու մէջ ալ մարդ շատ կարող չէ . որչա՛փ
ալ սորվի՝ խեցգետնի պէս կարող չէ լողալ, ո՛ւր
մնաց ձկան նման : «Այս լաւ բան չէ», մտածեց
Մարդը, փայտով նաւակ չինեց, թիակը ձեռքը
առաւ և ջուրը ճեղքելով սկսաւ յառաջ երթալ :
Մարդս ասկից շատ շուտով զգուեցաւ . «Ի՞նչ
բան է որ կը թիավարես, կը թիավարես, բայց

քայլ մը հեռու չես կրնար երթալ»։ Ի՞նչ պէտք էր ընել։ Մարդս սկսաւ մտածել և տեսաւ թէ ծովուն վրայ գրեթէ շարունակ փամփի կը փչէ, բայց պարապի կ'երթայ. « Ինչո՞ւ զուր տեղը կորսուի ան, ըսաւ. ճամբուն վրայ սաստիկ փոշի կը հանէ, ծովուն վրայ ալիքներ կը բարձրացնէ, երկինքէն ալ ամպեր կը հալածեն, ուրեմն ստիպեմ զինքը որ ինծի ալ ծառայէ »։ Այն ատեն Մարդը ձեռք առաւ կտաւը, առազաւ շինեց, քամին ալ զայն ուռեցնելով՝ յառաջ մղեց թէ՛ փոքրիկ և թէ՛ մեծ նաւերը։ Մարդս քամին ալ լծեց այս կերպով, բայց ո՛չ մտրակ կար ձեռքը որ զայն քշէր, ո՛չ սանձ կար որ կեցնէր, ո՛չ ալ կապ ունէր որ կառավարէր զայն։

Թեյադրութիւններ. — 1. Այս ու հետեւեալները նախադասութեանց բաժնի վիճերով եւ ըստ այնմ ուղղել հարցումները։

2. Բացատրել շեղագիրները. — Զրուցագրել։

3. Որո՞ւ կ'ըսուի մակբայ. — Որոշել մակբայները։

ԶՈՒՐԻՆ ՎՐԱՅ ԱՆԻՒՆԵՐ

Եթէ քամին մեզի հնազանդէր, աղէկ կ'ըլլար, կրնայինք առագաստաւոր նաւով երթալ, բայց բանն այն է որ դուն դէպի հարաւ երթալ կ'ուզես, իսկ անիկա դէպի հիւսիս կը տանի քեզ։ Դուն այսօր ճամբայ ելլել կ'ուզես, իսկ անիկա կ'ըսէ. « Վաղուան սպասէ՛, այսօր ես հանգստանալ կ'ուզեմ »։ Դուն ծանր երթալ կը փափաքիս, իսկ անիկա քու նաւդ ճաշեղի նման այս ու այն կողմ կը գլորէ ու տակն ու վրայ կ'ընէ։

« Ո՛չ, աղէկ բան չէ այս, մտածեց Մարդը, չոգին թէեւ քամիէն ծանր կը քշէ, բայց և այնպէս կը հնազանդի »։ Եւ նաւերուն տակ անիւներ դրաւ. չոգին ալ շարժեց զանոնք, և սկսաւ ջուրին վրայ երթալ այնպէս ինչպէս ցամաքի վրայ։ Ասոր համար Մարդս նաւուն մէջ հնոց է շինած, կը վառէ զայն, ջուրը կտրասայիւն մէջ կ'եռացնէ, ծուխը խողովակներով վեր կը բարձրացնէ, իսկ չոգիով անիւր կը շարժէ և դէպ իր ուղած կողմը կը տանի նաւը։

ՄԱՐԴԻԿ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹՈՉԻՆ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Մարդս ծովու և ցամաքի անընդունարձակն շարժեցնելու էտք, սկսաւ նախանձիկ երկինքի թռչուններուն։ Բայց Աստուած թեւեր չէր տուած իրեն, ուրիշէն ալ փոխ առնել կարելի չէր։ Ի՞նչ ընէ։ Շատ կը ցանկար օդին մէջ թռչիլ, բարձրէն աչխարհս դիտել։ Այն ատեն հարկ չպիտի ըլլար սարերը ճեղքել, ճամբաներ չինել։ Չորս կողմէ լայն ճամբայ է։ Արդէն մարդս սկսաւ սորվիլ և մտածել։ Մտածեց, մտածեց և բան մը հնարեց վերջապէս—Օդաւարիկը։ Մեծ ու դասարկ գունձ

մը շինեց, տակէն նաւակ մը կապեց, մէջը նստաւ և վեր բարձրացաւ։ Իր ոտքին տակ կը մնան ահագին անտառներ, սարեր ու ձորեր։ Բայց ափսոս որ մէկ բան մը զինքը կը խանգարէր, անւանձ քամին այն տեղն ալ իր զօրութիւնը յայտնեց։ Սկսաւ օդին մէջ աւելի նեղացնել Մարդս քան թէ ծովուն վրայ, քչե՛ց տարաւ զայն ուր որ կամեցաւ, կարծես բանի տեղ չէր դնել Մարդըս, և սա մինչև այսօր չէ կրցած քամին կառավարել։ Բայց հաւանական է որ ասոր ալ ճարը պիտի գտնէ։

ՄԱՐԴՈՒՆ ՀՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Գիշատող գազանն իրեն համար որչ կը պատրաստէ անտառին մէջ, թռչունը բոյն կը կազմէ, յիշատակ ալ ծառին մէկ ճեղքին մէջ կը տեղաւորուի։ Անոնց ամէնքն ալ ցրտին դէմ իրենք զիրենք կը պաշտպանեն, որն իր սեպհական բորբոսով, միւսը փետուրով, իսկ երրորդը հաստ վերնամաշկով։ Մարդս այս բնատուր զգեստները չունի, բայց օժտուած է խելքով որուն օգնութեամբ ամէն բանի

հնարը կը զսնէ : Անտառ կ'երթայ , ծառերը կը կտրէ , անոնցմով իրեն համար տուն կը շինէ : Հողին տակէն երկաթ կը գտնէ որով իրեն կ'ացիւն , քաւի , աւօր և ուրիշ գործիքներ կը շինէ : Կաւէն աղիւս և աղիւսէն տուն կը շինէ , խրճիթին քաց- ուսածիւր , երբեմն ալ պատերու ծակսիւր կը գոցէ : Աւազը հալեցնելով՝ ապակին գտաւ : Լուսամուտին վրայ ապակին անցնելով՝ լոյսը թափանցել կու- տայ , արգիլելով հանդերձ որ քամին տունէն ներս չմտնէ : Վոյչ ու քաւքաւ ցանեց , անոնցմով թել մանեց , խաւի գործեց , շապիկներ ու քանկոններ պատրաստեց : Այծի պրօնէն ու ոչխարի բուրդէն ցփսի ու աւուրիներ գործեց , և գազաններու մոր- թէն իրեն համար տաք մուշտակներ :

Թելադրութիւններ . — 1. Գիշատիչ գազանն իրեն համար ի՞նչ կ'ընէ . — Թռչնու . — Միջատ . — Մարդը , 2. Բացատրել չեղագիրները . — Զրուցագրել : 3. Որոշել դերանունները . — Քանի՞ տեսակ դերա- նուն կայ :

Ա. Ռ. Ա. Ծ

Աշխատող մարդը ուրիշէ կ'ախում չ'ունենար , անկարօտ ու երջանիկ կ'ըլլայ :

Նապաստակը . — Այնչէն երկչոտ կենդանին ո՞րն է . — Ո՞ր անասունին կը նմանի . — Ընդհանրապէս ո՞ւր կը գտնուի . — Կենդանիներու ո՞ր խումբին կը պատկանի :

Ն ա պ ա ս տ ա կ

Ճագարը . — Ի՞նչ կը կոչ- ուի ճագարի մորթը . — Ինչո՞վ կը կերակրուի . — Ո՞ւր կը գտնուի . — Կենդանիներու ո՞ր խումբէն է :

Ճ ա գ ա Ր

Այծը . — Այծն ի՞նչ կը կրէ ճակտին վրայ . — Ինչի՞ կը ծառայեն իր եղջիւրները . — Ի՞նչ կ'ուտէ . — Այծին վրայ ուրիշ ի՞նչ գիտելիքներ կան :

Ա յ Ճ

Ուղտը . — Ի՞նչ տեսակ կենդանի է . — Ի՞նչ յատկու- թիւն ունի . — Ի՞նչ օգտա- կարու թիւն կ'ընծայէ :

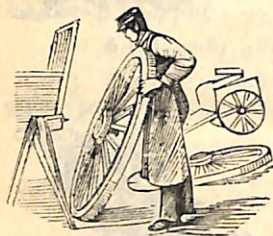
Ուղտ

Ջ ա ղ ա ց ք

Ժ ա մ ա գ ո Ր Ժ

Ս ա յ լ ա գ ո Ր Ժ

Ջաղացքը . — Ի՞նչ կը տանին ջաղացքը . — Ի՞նչ նըպատակաւ կը տարուի ցորենը . — Ի՞նչպէս կը փոխուի ալիւրի . — Ջաղացքն ի՞նչով կը դառնայ :

Ժամագործը . — Ի՞նչ կ'ընէ ժամագործը . — Որո՞նք են ժամագործի մը գործիքները . — Նկարագրեցէ՛ք ժամագործը :

Սայլագործը . — Որո՞ւ կ'ըսուի սայլագործ . — Ի՞նչ կը շինէ . — Ո՞րոնք են սայլագործի մը գործիքները . — Նըկարագրեցէ՛ք սայլագործը :

Կովը . — Ի՞նչ գոյն ունի կովը . — Ի՞նչ կը կոչուի կովուն ձայնը . — Ի՞նչ բաներ կան գլխուն վրայ . — Ամէն կենդանիի ձայնը բառաշէլ կը կոչուի՞ . — Ի՞նչ օգտակարութիւն ունի . — Կենդանիներու ո՞ր խումբին կը պատկանի :

Դանակագործը . — Ի՞նչ է դանակագործը . — Ի՞նչ բանի կը գործածենք դանակը . — Աժեւի՞ն . — Զմեւի՞ն . — Մկրա՞տը . — Կացի՞նը :

Ապիստալանառը . — Ի՞նչ կը ծախէ ապիստալաճառը . — Ո՞րն է այն կենդանին որուն միսէն ապուխտ կը շինուի . — Ի՞նչպէս կը պատրաստեն ապուխտը :

Ծաղարարը . — Ի՞նչ կը ծախէ ծաղարարը . — Յիշեցէ՛ք քանի մը տեսակ խմորեղէններ . — Ի՞նչ է քաքարը = պօղալա . — Ծա՞ղը = բազլալա . — Կարկանդակը = պէօթէկ :

ԶԱՐԲԱՆԱԼԻ ՄՇԱԿ

Կը ճոնկէ բազմախաւսակ մեքենան,
Շատ յիսեռներ և անիւներ հաղար կան,
Որ կը դառնան, կը ճռնչեն, կը ճչեն,
Սակայն զանոնք շարժեցնող մարդիկ չեն:

Շոգին կարծես մի գերբնական հրամանով
Միշտ կը շարժի ահա բոլոր շտապով,
Աշխատասէր մշակի պէս կը գործէ,
Ամէն տեսակ բամբակ և բուրդ կը մանէ:

Փող կը կտրէ, կը սղոցէ գերաններ,
Թէ հարկ ըլլայ ապակիներ կը տալէ,
Ոչխարին ալ կաթէն կարագ կը հանէ
Եւ մինչև կարծր սրտի պէս իսկ կը յղկէ:

Թելադրութիւններ. — Բացատրել չեղագիրներն ու
գրուցագրել:

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Մարդն անասուններէն քաւճճ է, որովհետեւ
կրնայ մտածել թէ ինչ բանը բարի և ինչ բանը
չար է: Եթէ կտոր մը հում միս թողունք կատուին

առջև, կատուն կը գողնայ: Չենք կրնար մեղադ-
րել կատուն որ կը գողնայ, որովհետեւ ան մինակ
իւր փորը կշտացնելուն վրայ կը խորհի, ուրիշ բան
չհասկնար: Եթէ կատուն միւր գողցաւ ու անպա-
տիժ մնաց, շատ ուրախ կ'ըլլայ և ուրիշ անգամ
նորէն կ'ընէ: Բայց մարդն այնպէս չէ: Տղայ մը
եթէ ուզէ բան մը գողնալ՝ նախ չորս կողմը կը
նայի, երբ ապահով ըլլայ թէ մարդ չտեսներ
զինքը՝ կը գողնայ: Բայց գողնալէն յետոյ սիրտը
հանգիստ չմնար, միշտ կը կասկածի, ներքին ձայն
մը իրեն կ'ըսէ. «Գէշ բան ըրիր»: Այս ներքին
ձայնին խիղճ կ'ըսուի:

Երբ տղայ մը սուտ խօսի, բան գողնայ, մէկը
զրպարտէ, այս խիղճը կը յանդիմանէ զինքը և
տղան ինքն իրեն կը յարցարուի եթէ ուրիշէն
չյանդիմանուի ալ: Ազնիւ տղու մը դէմքը միշտ
ուրախ ու համարձակ կ'ըլլայ. ընդհակառակն յան-
ցանք գործող, սուտ ըսող, գողութիւն ընող տղու
մը դէմքը միշտ կ'սկսածոս կ'ըլլայ, միշտ խո-
ժոռ, քարկացոս, վախկոս:

Թելադրութիւններ. — 1. Այս ու հետեւեալ հատ-
ուածներուն վրայ հարցումներ ընել:

2. Բացատրել չեղագիրները. — Զրուցագրել:

3. Որով կ'ըսուի յատկացեալ. — Ինչ հողով կ'ըլլայ:

4. Որով կ'ըսուի յատկացուցիչները:

ԱԿՆԱԾԱՆՔ

Դաստիարակեալ ու հարուստ անձ մը կը խորհեր թէ ո՛չ միայն պարսական էր ջերմ ու երկիւղած սրտով երախտագէտ ըլլալ իր դաստիարակին որ լուսաւորած էր իր մանկական միտքը, այլև անոր արտայայտել հնազանդութիւնն ու մեծարանքը: Օր մը դաստիարակին տան առջեւն անցնելու տեսն, իր սովորութեան համեմատ, խորին յարգանք յայտնեց: Ասոր վրայ զարմացած մնացին իր հետեւորդները: Հարուստը յարեց. « Պարտքս է որ յարգանքով վարուիմ այս մարդուն հետ որ ինծի սորվեցուց մարդ ըլլալու միջոցը, և ասով բարձրանամ դաստիարակիս աստիճանին: Ո՛չ ապաքէն ճշմարիտ մեծութիւնն առաջինութեան մէջ է »:

Թելադրութիւններ. — 1. Դաստիարակեալ անձ մը ի՞նչ կը խորհէր. — Օր մը ի՞նչ ըրաւ. — Ի՞նչ խօսակցութիւն տեղի ունեցաւ:

2. Բացատրել չեղագիր բառերը. — Հատուածը Ուղղադրել:

3. Ո՞ր բառերը անուն, ո՞ր բառերը բայ կը ցուցնեն:

4. Որոշել նախադասութիւնները:

Ա. Ռ. Ա. Ծ

Երնէկ անոր որ խելքին
Յարգ ճանչնալու խելք ունի:
Երնէ՛կ անոր որ անմիտին
Համբերելու սիրտ ունի:

Ո՞Վ Է ԱՍՏՈՒԱԾ

Երկիրն ինծի հարցուց՝
Ո՞վ է, ո՞վ Աստուած:
— Ա՛ն, որուն Բարիքով
Աշխարհ է լեցուած.
Ա՛ն, որ միակ քայլով
Կը չափէ անհունն
Եւ որմէ Արեւն ալ
Կ'առնէ իր շողիւն:

* * *

Ան է որ ստեղծեց
Երկիրն ու երկինք,
Ա՛ն է որուն մենք միշտ
Փառք տալ կը պարտինք,

Ա՛ն՝ որ չո՛ւնի բնաւ
Ո՛չ ծիր , ո՛չ սահման ,
Որ տիեզերքին մէջ
Կարգեց ամէն բան :

* * *

Մէկ ակնարկովն Անի
Յոյացոյց Լոյսը ,
Մարդ էակին շնորհեց
Սփոփող յոյսը ,
Եւ Սէրն ալ հաստատեց
Մարդու սրտին մէջ ,
Ի՛նք որ անհուն սիրոյ
Հնոցն է անշէջ :

* * *

Ի՛նք՝ աղբիւր քարոտքեան ,
Արեգակն արդար :
Օրհնե՛նք Իր անունն ,
Գովե՛նք անդադար :

Թելադրութիւններ . — 1. Բացատրել չեղագիր բա-
ռերը . — Թելադրութեամբ գրել հատուածը :

ԱՍՏՈՒԱԾ ԱՄԷՆ ՏԵՂ Է

Ամէն տեղ ներկայ ես դուն , Աստուած իմ ,
ամէն տեղ կը գտնուիս , Լոյսի , խաւարի , հիւշեի
ու աշխարհի մէջ . Միևնոյն ժամանակ որ իմ ա-
ղօթքս կը լսես , քու փառքի Աթոռէդ կը լսես
նաև սերովքէներուն և փերովքէներուն երեխայր-
քեան սրբասացութիւնը : Դուն ուրեմն , Աստ-
ուած , մեր ձայնը կը լսես , ինչպէս սա դեղձանի-
կին անուշ երգն ու նա՛ ծաղկին վրայ թոյճող
մեղուին բզկանքը : Ընդունէ՛ իմ աղօթքս ու պա-
ղատանքս , շնորհք տո՛ւր ինծի որ երբէք չմոռնամ
թէ ամենատես աչքդ վրաս կը նայի միշտ և ամէն
ատեն իբրև թէ առջևդ եմ՝ այնպէս շարժիմ ,
խորհիմ ու գործեմ :

Թելադրութիւններ . — 1. Ո՛ւր է Աստուած . — Որո՞նց
աղօթքը կը լսէ . — Որո՞նց սրբասացութիւնը . — Որո՞նց
երգը . — Բզկա՞նքը . — Աստուծոյ ինչե՛ր կը խնդրենք :

2. Բացատրել չեղագիր բառերը . — Թելադրութեամբ
գրել հատուածը :

3. Որոշել անուններն ու բայերը :

Ա. Ռ. Ա. Ծ

Ո՛վ որ ըսաւ « Աստուած , Աստուած »
Ա՛ն բանէ մը զուրկ չմնաց :

Տ Ո Ւ Ր Ք

Ամէն փաղափացի իր բաժինն ունի երկրին ծախքերուն մէջ. այս բաժինը կամ մասնակցութիւնը կը կոչուի տուրք, զոր կը վճարէ ընդհանուրին օգտին համար : Ամէնքս ալ բարիքներ կը վայելենք այդ տուրքին շնորհիւ, կը զարգանանք, հանգիստ կ'ապրինք :

Այս տուրքերը սիրով վճարելու է, և քանի որ ամէն մարդ անկէ կ'օգտուի՝ պէտք է որ ամէն մարդ ալ մասնակցի անոր : Առանց տուրքի ի՞նչ պէս պիտի ունենայինք երկաթուղիներ, քրտնվայներ, հանրային հաստատութիւններ, եկեղեցիներ, դպրոցներ, վանքեր, հիւանդանոցներ, ևն : Առանց անոր, մեր նմաններուն հետ յարաբերութիւն չպիտի ընէինք. դպրոց, կրթութիւն, հանգիստ, անդորրութիւն չպիտի ունենայինք :

Տուրքը կը վճարենք առ բոլորին ծախքերը գոցելու համար, և պետութիւնը գանձելով մեր վճարած տուրքը՝ ինք կը հոգայ փարչական, կրթական, զինուորական, ոստիկանական և հանրային բոլոր հաստատութիւնները : Յօժարութեամբ ու փութկոտութեամբ վճարենք մեզմէ պահանջ-

ուած տուրքը որ մեր ապահովութեան պիտի ծառայէ : Այլ և այլ տեսակ տուրքեր կան — մաքսային, զինուորական, վաճառականական, քաղաքական, ևն :

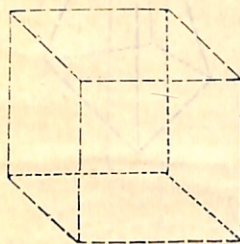
Թելադրութիւններ. — 1. Բաղաքացին ի՞նչ բաժին ունի. — Ինչո՞ւ կը մասնակցինք. — Բանի՞ տեսակ տուրք կայ. — Ձեր ծնողքն ասոնցմէ ո՞րը կը վճարէ :

2. Բացատրել շեղագիրները. — Զրուցագրել :

3. Որո՞ւ կ'ըսուի խնդիր. — Բանի՞ տեսակ խնդիր կայ :

4. Որոշել սեռի խնդիրները :

Թիւ 1

Թիւ 2

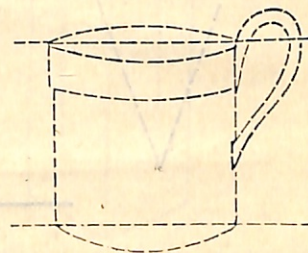

Рис 3

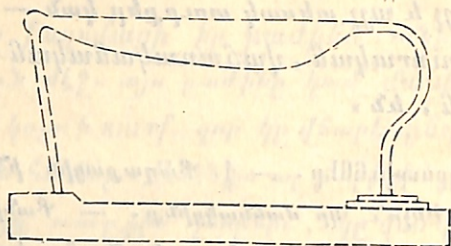

Рис 4

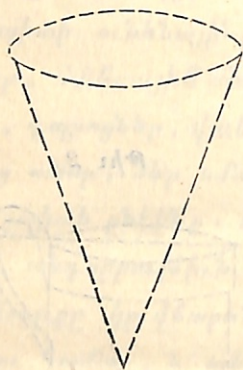

Рис 5

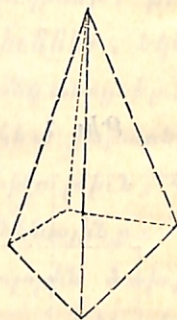

Рис 6

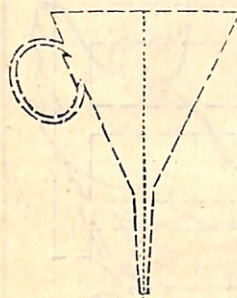

Рис 7

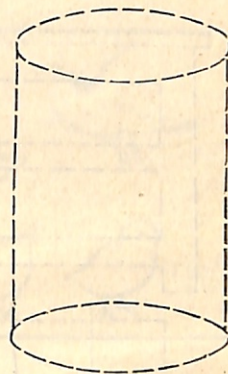

Рис 8

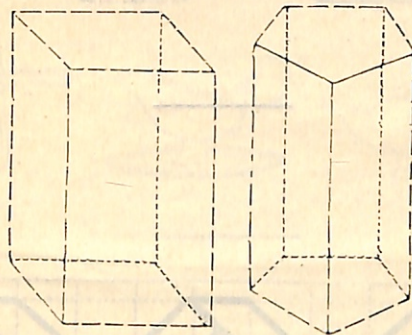

Рис 9

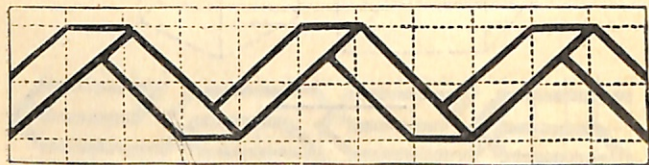
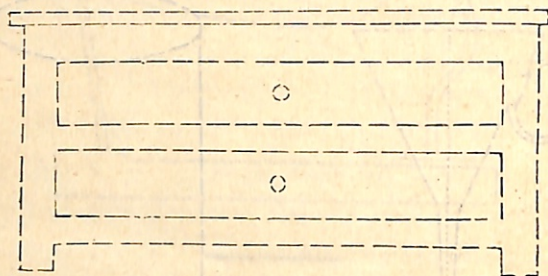

Рис 10

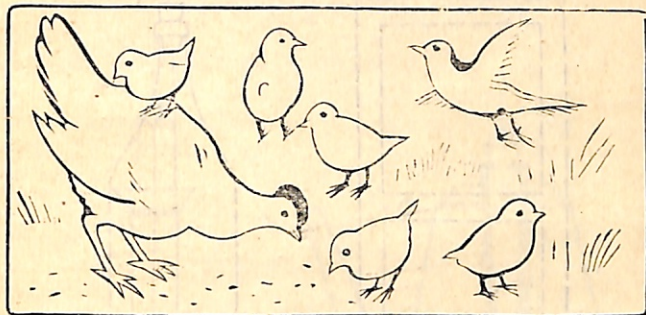
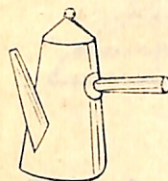
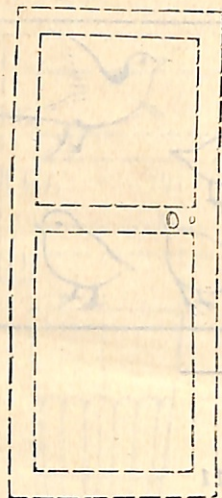

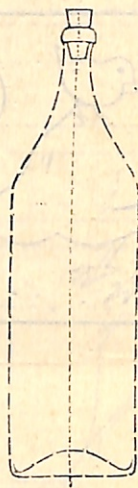
Рис 11

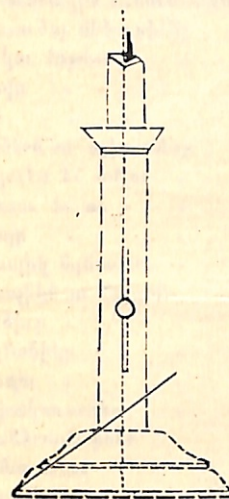
Թիւ 12

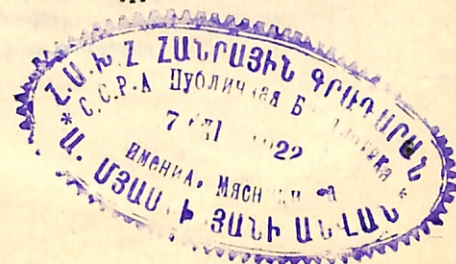
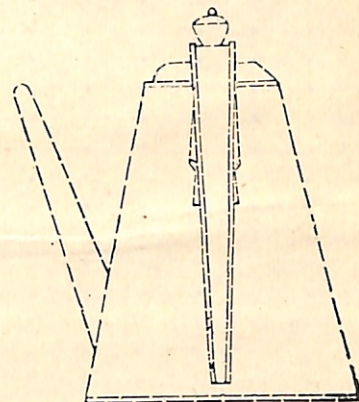
Թիւ 13

Թիւ 14

Թիւ 15

Վաւերագիր Ուսումնական Խորհրդոյ	12
Աւսուծոյ մեծութիւնը	14
Երկու բայեր	13
Կովր	15
Ձի	17
Այծերն ու աշխարհներ	19
Աղուէս եւ ախլոր	20
Կատու եւ օձ	21
Փիղը	22
Կապիկ ճգնաւոր	24
Կապիկն ու հայիկն	26
Արծիւր	27
Եկեանիկը	29
Մեղու	30
Սմբակաւորներ	31
Թանձրամարքներ	32
Սննաւորներ	34
Սողուններ ու զորագոյիներ	37
Թռչուններ	39
Կենդանիներու շարիք	44
Խնձորենի մը	45
Գիւղացին եւ կապիկը	43
Խոնար տօթորը եւ փոքրիկ գիւղացին	49
Դժգոհ Փիլիկ	50
Հազուագիւտ բարեկամութիւն	52
Խոզկաղնիին անկումը	53
Խաբէրայ մարդը ինքն իր դատախազն է	54
Հարուսներն եւ աղբահները	55
Կրթութիւնը կ'աղղէ բնաւորութիւնը	56
Յուսալարութիւն	58]

ՅՈՒՆԻՈՒՆ ԿՆԱՅ

Հեղանոցի անձր	59
Վարդ, կակաչ	60
Ծաղիկներուն երգը	62
Բայսերը	63
Յիսուսի Ոսկուան եւ Ս Ընթրիք	67
Ս. Թալեոս եւ Ս. Բարբուղիսէոս	69
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ	70
Ս. Սահակ Պարբեւ	72
Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի	74
Գարուն	75
Ձորս Լղանակ	76
Ձգայարանք	78
Ջղային դրութիւն	83
Շնչառութիւն	84
Առանց ձիու համբողջութիւնը	86
Ի՛նչպէս կը համբողջեն ջրի վրայ	91
Ջուրին վրայ անիւներ	93
Մարդիկ ի՛նչպէս կը բռնին օդին մէջ	94
Մարդուն հմտութիւնը	95
Ջարմանալի մեակ	100
Անձնական արժանապատեւութիւն	100
Ակնածանք	102
Ո՞վ է Աստուած	103
Աստուած ամէն տեղ է	105
Տուրք	106

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՍԵՐՎԻՅԵ

Կ. ՊՈԼԻՍ

2013

4000

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0062554

34

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ՄԻԱՅԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ

ՍԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈՒՌՈՒԱԾ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՅԱՐՄԱՐԱԴՈՅՆ ՄԼԹՈՏՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

	Դր.
1. Մանկապարտեզ Ա. Տարի	2
2. Մանկապարտեզ Բ. Տարի	3
3. Տարրական Դասընթացք Ա. Տարի	3
4. Տարրական Դասընթացք Բ. Տարի	4
5. Միջին Դասընթացք Ա. Տարի	4
6. Միջին Դասընթացք Բ. Տարի	4
7. Մայրենի Լեզու Գ. Տարի	4
8. Մայրենի Լեզու Դ. Տարի	4
9. Ա. Գիրք Ֆրանսերենի և Հայ բարգմանութեան	3
10. Բրիստոնեական	1 1/2
11. Հողային Արդիւնաբերութիւն Ա. Պրակ . . .	1
12. Գեղագրութիւն Խ. Թանտաճեանի	

Տեսք Ա. 20 փարայ

» Բ. » »
» Գ. » »
» Դ. » »
» Ե. » »
» Զ. » »

Սոյն հրատարակութեանց համար դիմել
ուղղակի Ընկերութեան գրասենեակը, Պոլիս,
Պանչէ Դաբու, Սասըգիւ Խան, ք. 27 :

Ծան. — Հրապարակ եղած մեն մի օրինակ Ընկե-
րութեան պաշտօնական կնիքը պէտք է կրէ անպատճառ .